

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ

Institut mezioborových studií Brno

Úloha médií při řešení sociálně patologických jevů

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:

JUDr. Miroslava Kejdová, CSc.

Vypracoval:

Radim Matoušek

Brno 2009

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Úloha médií při řešení sociálně patologických jevů“ zpracoval samostatně a použil jsem jen literaturu uvedenou v seznamu literatury, který je uveden v práci.

Brno 20.4.2009

.....
Radim Matoušek

Poděkování

Děkuji paní JUDr. Miroslavě Kejdové, CSc. za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce.

Radim Matoušek

OBSAH

Úvod.....	5
1. Společnost na počátku nového století – charakteristika společenských problémů a předpoklady dalšího vývoje.....	6
1.1 Příčiny vzniku sociálně patologických jevů	7
1.2 Sociálně patologické jevy v podmínkách konzumní (české) společnosti	9
1.3 Vymezení pojmů sociální patologie	12
1.4 Patologické hráčství (Gambling).....	13
2. Média a komunikace	15
2.1 Úloha a význam médií v současné době	16
2.1.1 Média, mediální průmysl a moc.....	17
2.1.2 Televize	18
2.1.3 Internet	20
2.1.4 Počítač a počítačové hry.....	23
2.1.5 Reklama.....	24
2.1.6 Tisk	28
2.1.7 Vliv médií na mládež.....	31
3. Kazuistika, případové studie	35
3.1 Příklad patologického vlivu počítače a internetu	35
3.2 Kauza fotbalového trenéra	36
3.3 Sebevražda Karla Svobody	38
4. Navrhovaná nápravná opatření.....	41
Závěr.....	42
Seznam použité literatury a internetových zdrojů:	43
Anotace.....	45

Úvod

Pro současný celosvětový společenský vývoj je charakteristických několik výrazných rysů. Těmito rysy jsou především obrovská dynamika, rychlost a globálnost onoho vývoje, jehož kladné či záporné důsledky nevyhnutelně pociťuje každý člověk, žijící v naší civilizaci.

Jedním z dominantních prvků současnosti je bezesporu rychlý, téměř bezbřehý rozvoj informačních technologií. Stačí být i letmý pohled a člověk rychle pochopí, z jakých důvodů je dnešní společnost nazývána přívlastky masová, informační či společností médií.

Téma působení médií na člověka je nesmírně široké a lze jej vnímat z nejrůznějších pohledů. Můžeme se jím zabývat z pohledu mnoha společenských věd, ať už se jedná o psychologii, sociologii, pedagogiku, filozofii, historii či kriminologii. Interaktivní vztah médií a člověka přináší kladné, společensky žádoucí či akceptovatelné, tak i záporné, individuální i celospolečenské zájmy poškozující, důsledky. Je vztahem, ve kterém lze vidět mnoho kontrastů a protichůdných zájmů.

Ve své bakalářské práci na téma úlohy médií při řešení sociálně patologických jevů bych chtěl především popsat znaky, kterými se vyznačuje lidská civilizace počátku nového století, historická východiska, která rozhodujícím způsobem ovlivnila současný vývoj. Dále chci definovat jednotlivá média (masmédia), popsat jejich úlohu a význam a charakterizovat jejich vliv na člověka, především pak na mladou generaci.

V další části chci na několika případových studiích ukázat možné sociálně patologické důsledky působení médií.

Závěrečná část mé bakalářské práce bude vyhrazena pro nástin řešení sociálně patologických jevů a možností jejich prevence.

Jako metodu pro dosažení stanovených cílů, jsem zvolil komparativní metodu, tedy srovnání poznatků získaných z odborné literatury a dalších pramenů, vztahujícím se k dané problematice.

Rozvinout racionálně a užitečně získané poznatky jako přínos pro svoji budoucnost v moderní společnosti není snadným úkolem, právě zamyšlení nad touto skutečností mě vedlo k výběru tématu mé závěrečné práce. Jak jsem již uvedl, cílem této práce je především zhodnocení stávající situace v naší společnosti se zaměřením na výskyt, příčiny vzniku a možnosti řešení či nápravy vybraných sociálně patologických jevů souvisejících s vlivem médií na jedince. Při zpracování tohoto tématu jsem čerpal z odborné literatury zabývající se uvedenou problematikou a současně jsem využil své několikaleté profesní praxe u Policie ČR, kde pracuji ve funkci komisaře

na úseku vyšetřování trestných činů. Snažil jsem se svoji práci zpracovat takovým způsobem, aby mohla být případně v budoucnu použita i jako studijní materiál.

1. Společnost na počátku nového století – charakteristika společenských problémů a předpoklady dalšího vývoje

Žijeme na počátku 21. století. Lidská společnost stojí na prahu dalšího věku. Právě přelom staletí bývá většinou důvodem k zamyšlení se a hodnocení toho, čeho jsme dosáhli. Podněcuje však i úvahy o tom, jakým směrem se bude lidské konání ubírat a hlavně jaké okolnosti je ovlivňují. Stejně jako nelze jednoznačně hodnotit uplynulé období, není jednoduché stanovit možnosti vývoje do budoucna. Jedna jistota ovšem zcela určitě existuje, historické události či fakta již nelze změnit. Přináší nám však cenné zkušenosti a informace, které bychom měli umět co nejlépe vyhodnotit a především se poučit z předchozích omylů či chyb.

Lze však pozorovat určité charakteristické rysy současného společenského vývoje, které odlišují současnost od epoch předcházejících. Pro orientaci a pochopení současného vývoje je třeba určitá znalost historických souvislostí. Vždyť celá historie lidstva je provázena jak pronikavými úspěchy, vynálezy a velkými díly, ale také omyly, nezdary a válkami, které měly pro vývoj lidstva fatální následky.

Ano, lidská civilizace prošla mnoha staletími vývoje, ale současnost lze chápat především v historickém kontextu posledních dvou, nejvýše tří staletí. Každá stoletá epocha má své vize, které jsou odrazem civilizačního vývoje své doby. Hlavní ideou 18. století je boj za občanská práva, 19. století za práva politická a 20. století za práva sociální.

Současný sociální pohled na člověka přináší zjištění, že všechny velké a rozsáhlé vize, které měly vést lidstvo k lepším zítřkům a které byly téměř vždy doprovázeny válkami a revolucemi neměly úspěch. Poslední velkou společenskou vizí a ideologií, jejíž naplňování jsme mohli sledovat, byla vize komunismu a jeho spravedlivého a dobrého světa. Tato velká vize ovšem neuspěla a koncem 20. století téměř zcela zanikla. Nebyla však nahrazena žádnou novou vizí, která by lidem nabízela a určovala perspektivu dalšího vývoje. Proto lze současnost charakterizovat jako období, ve kterém jakákoliv vize absentuje, což samozřejmě není pro lidi dobré, protože člověk vizi, spojenou s určitými perspektivami potřebuje.¹

¹ MÜHLPACHR, P., Problémy současné společnosti, Vyd. 1. Brno: IMS, 2004, str. 5 -6

1.1 Příčiny vzniku sociálně patologických jevů

Směry, kterým se ubírá současná civilizace lze charakterizovat zvyšováním rizik, která ohrožují žádoucí vývoj lidské civilizace. Mezi největší hrozby patří ekologické krize, výroba a hromadění jaderných zbraní, ale také populační exploze, ke které dochází především v nejchudších oblastech zeměkoule. Jako důsledek informační exploze pronikají tyto negativní vlivy přímo ke každému jedinci a vyvolávají u něj zneklidnění, stres a obavy z budoucnosti.

Současná společnost, charakterizovaná silným individualismem, přestává být solidární. Individualismus se projevuje velmi výrazně především v často přehnané touze po osobní svobodě, individuálních lidských právech, ekonomickém sobectví, což v konečném důsledku atomizuje společnost.

Rostoucí rychlost, jakou se současná společnost vnitřně vyvíjí, je označována jako dynamismus. Tento dynamismus lze chápat v rovině sociální a ekonomické. Nutí a strhává ke stále větší dynamice i jednotlivce. Po 2. světové válce, kdy byly nastoleny nové poměry ve světě, je společenský vývoj stále prudší. Tento trend je velmi zřetelný i v posledních letech. Jedinec nemůže tomuto vývoji stačit, stává se pro něj stresujícím a frustrujícím.

Základy rozvoje naší současné společnosti jsou postaveny na vědecko technické revoluci, v rámci které došlo ke vzniku nových vědních oborů jako kybernetika, informatika a podobně. V mnohém pozitivní vývoj však má i své stinné stránky. Stejně jako objev štěpení atomového jádra přinesl lidstvu atomové elektrárny i hrozbu atomových zbraní, prudký rozvoj dalších odvětví techniky způsobil, že nová technika už není pomocníkem člověka, ale ohrožuje ho. Všechny technické vynálezy mají původ v lidském myšlení a schopnosti tvořit, ale právě člověkem vytvářená technika klade na člověka stále vyšší nároky, které jsou nepřiměřené schopnostem průměrného jedince. Aplikace techniky v praxi přináší zvyšování produktivity lidské činnosti, ale současně člověka zbavuje možnosti pracovního uplatnění.

Následkem uvedených skutečností jsou zvyšující se nezaměstnanost a další nežádoucí sociálně patologické jevy. Nezaměstnanost je jedním z problémů současné civilizace. Zásadní recept na řešení tohoto problému neexistuje a je otázkou, zdali je vůle tento problém opravdu účinně řešit. Vždyť mnozí, liberalisticky orientovaní ekonomové i politici, zastávají názor, že nezaměstnanost je nezbytnou podmínkou ekonomického rozvoje.

Ve společenských podmínkách vyspělých společností západní Evropy a Severní Ameriky se dnes nejedná o problém fyzického přežití nezaměstnaných. Jde především o to, že dnes už

velmi vysoké procento populace v ekonomicky nejvyspělejších státech nikdy nepracovalo, nemá ani naději pracovat, čímž tito lidé ztratili schopnost pracovat.

Problém nezaměstnanosti napomáhá vzniku sociálně patologických jevů. Nemožnost pracovat člověka rozkládá, společensky, psychicky ho degraduje. Především nezaměstnanost mladých lidí je problémem dneška a přinese v budoucnu velmi neblahé důsledky.

Prudký technický rozvoj je jednou z hlavních podmínek rozvoje ekonomiky. Ekonomická funkce člověka, která je jednou z nejdůležitějších sociálních funkcí, společně s funkcí reprodukční vytvářejí základnu pro existenci společnosti a člověka. Vývoj posledních let ovšem ukazuje, že ekonomická funkce se stále více dostává do popředí a osamostatňuje se, přičemž člověk se stává pouze jejím nástrojem. Zatímco vždy v minulosti člověk vyráběl či obchodoval proto, aby získal prostředky pro obživu, nyní je rozhodující část výroby a výrobních prostředků v rukách nadnárodních ekonomických organizací a člověk se stává na jedné straně jejím nástrojem, na straně druhé konzumentem jejich výrobků. A konzumuje ne proto, aby žil, ale aby svojí spotřebou podpořil a umožnil zvyšování rozvoje další výroby. Výroba se totiž musí neustále rozvíjet, neboť konkurence v nejrůznějších oblastech výroby roste a firmy, jejichž vývoj se zastaví, nemají na trhu šanci a bankrotují.

Peníze byly v každé éře měřítkem hodnot. V poslední době lze však podle mnohého usuzovat, že se příliš často stávají měřítkem univerzálním, zastupujícím a zastiňujícím jiné, nemateriální hodnoty, jejichž význam bývá mnohdy zlehčován a nedoceňován. Mnoho příkladů tohoto trendu lze nalézt v současném profesionálním sportu, kde je úspěšnost jednotlivých sportovců hodnocena nejen podle dosažených sportovních výsledků, ale i podle toho, kolik ten který sportovec vydělal peněz.

Ekonomický tlak vede nezadržitelně ke zužování lidských zájmů a aktivit pouze ty aktivity a zájmy, postavené na ekonomickém základě a s tím související povyšování peněz na hlavní cíl, což člověka deformuje.

Současně s profilací člověka na bytost sledující pouze ekonomické zájmy nastává další jev, který vážně ohrožuje zdravý společenský vývoj. Jedná se o expanzi a bujení nejrůznějších ekonomických institucí či organizací. Tyto se stávají pány nad člověkem. Závratná akcelerace tohoto vývoje souvisí s procesem globalizace. Právě v důsledku globalizace přesahuje vliv těchto organizací hranice států a přirozených společností. Člověk se stává vůči těmto nadnárodním či celosvětovým, z ekonomických důvodů vzniklých monopolů, bezmocným.

Jsou situace, kdy nadnárodní firmy způsobují svým chováním společenskou nespokojenost a odpor, vyjadřovaný mnohdy agresivními demonstracemi či jinými prostředky. Jasným příkladem

tohoto konání jsou akce ekologického hnutí Greenpeace, či demonstrace při zasedáních představitelů celosvětových ekonomických či monetaristických organizací.

Celosvětovým trendem dneška je narůstající bohatství. V určitých částech světa je civilizace natolik bohatá, že dochází k určitému stupni degenerace. Ničivé degenerace civilizace, tedy těch, kteří jsou nositelé tohoto bohatství. Bohatství bohatých je stále větší, čímž vzrůstá jejich podíl na bohatství celé společnosti. Dochází ke kumulaci bohatství v rukou velmi majetných jednotlivců, což může mít vliv na vznik nepředvídatelných společenských následků a situací. Obava, především z možných negativních následků, je na místě, neboť vazba mezi bohatstvím a jeho využíváním, nemusí být naplněna morálností či racionalitou. V kontrastu s touto skutečností je fakt, že přibývá lidí žijících ve skutečné chudobě. A tato skupina lidí je stále chudší. Sociální nůžky nejen v jednotlivých státech, ale uvnitř celé civilizace, se neustále více rozevírají, což je přímým zdrojem stupňujícího se sociálního napětí.

Prohlubují se rozdíly nejen mezi chudými a bohatými lidmi, ale i mezi chudými a bohatými státy. Současný stav potvrzuje fakt, že ještě nikdy v minulosti nebyly rozdíly mezi bohatstvím a životní úrovní obyvatel tak velké jako nyní. Žijeme v době nejmodernějších výrobních a informačních technologií, přesto velká část světové populace žije v chudobě. V době, kdy racionalizace zemědělské výroby ve vyspělých částech světa dospěla vrcholu, stamiliony lidí na světě hladoví. V době vysoce rozvinutého systému mezinárodních mírových a humanitárních organizací, jsou v mnoha částech zeměkoule vedeny kruté války. Je nepochybné, že uvedené skutečnosti neopravňují k příliš optimistickým prognózám budoucnosti lidstva.²

1.2 Sociálně patologické jevy v podmínkách konzumní (české) společnosti

Procesy, které nyní popisují, lze vnímat v podmínkách české společnosti v posledních dvaceti letech. I za společenských poměrů socialistické éry bylo možno pozorovat určité znaky konzumní společnosti, ale především danost vlastnictví výrobních prostředků, nemožnost soukromého podnikání a rozhodující role státu, měly zásadní vliv na chod celé společnosti, která řešila odlišné problémy.

Společnost západního typu, jejíž znaky má i současná česká společnost, je nazývána společností konzumní. Současný model této společnosti postrádá ideologie a vize. Konzumní styl života je charakteristickým rysem současné civilizace. Nejedná se pouze o negativní rys, neboť souvisí s technickým a ekonomickým rozvojem, který vedl k odstranění takových problémů jako

² MÜHLPACHR, P., Problémy současné společnosti, Vyd. 1. Brno: IMS, 2004, str. 7

je hlad a bída. Konzumní společnost vyspělé civilizace předpokládá určitou ekonomickou úroveň spotřebitele, který aby mohl konzumovat, musí mít možnost si konzumní statky koupit. Tato skutečnost klade ovšem značné nároky na mzdy potenciálních konzumentů.

Platí tedy jakýsi pomyslný trojúhelník v souvislostech masová výroba – odpovídající finanční příjem – masová spotřeba.

Konzumní společnost je založena na ekonomickém základě, jehož filozofií je růst masové výroby, jejíž produkty musí být adekvátně zkonsumovány masovým spotřebitelem. Tento spotřebitel je přitom nadále nejrůznějšími způsoby, především ovlivňováním médií a reklamou, pro výrobce žádoucím způsobem formován.

Dalším důležitým rysem charakterizujícím konzumní společnost je neustále pokračující oslabování sociálních vazeb, rozklad pospolitostí, majících v minulosti své pevné místo, do kterých byl člověk zapojen a které mu poskytovaly oporu. V první řadě jde především o rodinu, ale také o nejrůznější vesnické pospolitosti, spolky, organizace a sdružení. Člověk se stále více izoluje od ostatních. Za této situace se u něj dostavuje pocit osamocení.

Tento stav je paradoxně vyvolán prudkým rozvojem informačních technologií, kdy potřebné informace jsou například díky internetu velmi dostupné pomocí osobního počítače. Dochází k určité virtualizaci mezilidské komunikace. V konečném důsledku je produktem tohoto procesu oslabování sociálních vazeb rozkolísání morálky s nejrůznějšími sociálními důsledky popisovanými výše. Rozvoj informačních technologií je spojen s novým jevem, který je označován jako vznik informační společnosti. Souvisí to s obecným rozvojem techniky, využíváním počítačů, rozšířením počítačových sítí. Jedná se o proces, který je jedním z nejvýznamnějších rysů měnící se civilizace a který ji velmi podstatně mění.

Pokud jsem již hovořil o virtualizaci mezilidské komunikace, obdobně lze vidět i problém zahlcenosti informacemi či přechod do virtuální reality. Jedná se o jevy, jejichž možné dopady si snad mnohdy ani nedokážeme uvědomit.

Z působení tradičních informačních médií, jako je například televize, vzniká z tohoto pohledu celá řada problémů a dopadů na člověka. Na jedné straně jsou informace zpřístupňovány stále širšímu okruhu lidí a stávají se prvkem masové kultury, na straně druhé se mohou stát individuálním vlastnictvím, sociální výsadou, nástrojem ekonomického prospěchu a moci nad lidmi. Začíná platit heslo, že kdo má informace, má moc a peníze. Příliv informací klade na člověka jako příjemce značné nároky a zůstává otázkou, zda je dokážou lidé zvládnout. Lidem hrozí nové nebezpečí, kterým se stává počítačová a informační narkomanie. U informací, více než v kterékoliv jiné oblasti, platí, že mají tendenci osamostatňovat se a vymykat se z mezí společenské kontroly.

Orientace v médiích se stává stále složitější. Platí o ní totéž, co o technice obecně. Tedy, že průměrný člověk přestává tomuto toku informací, přinášných nejrůznějšími médii, stačit. Lze tedy konstatovat, že stupňující se tlak médií na člověka, klade vysoké nároky na svého příjemce. U člověka, který má dobrý společenský přehled a vysokou úroveň vzdělání, lze předpokládat, že si dokáže vytvořit vlastní názor a zhodnotit či selektovat informace mu přinášené.

Současná doba však přináší mnoho nového i v oblasti vzdělávání. Je to především rozvoj vzdělávání dospělých, jehož rozvoj je v poslední době obrovský. Jedná se o programy celoživotního vzdělávání až po nejnovější kategorie celoživotního učení, ať už v rámci firmy či společnosti. Už z tohoto vývojového trendu je zřejmé, že akcelerace společenského vývoje je natolik velká, že pro člověka je velmi těžké, držet s tímto vývojem krok.

Je jistě pozitivní, že se zvyšuje možnost studia na vysokých školách, jejichž počet se v posledních několika letech zvýšil, stejně tak i počet nejrůznějších studijních programů.

Na straně druhé stojí fakt, že vysoké školy chrlí obrovský počet absolventů, z nichž mnozí ovšem nenajdou na trhu práce odpovídající místo a končí v řadách nezaměstnaných se všemi negativními společenskými důsledky.

Pojetí vzdělání je velmi ekonomizováno. Toto pojetí je však odrazem celospolečenského vývoje. Vzdělávání by nemělo být pouze jednou z mnoha ekonomických kategorií, vzděláváním v rovině profesní či ekonomické. Naopak oblast občanského vzdělávání či zájmového vzdělávání by měla mít stejný význam. I když lze nalézt na současném systému vzdělávání mnoho pozitivního, nelze nenabýt dojmu, že tento systém je deformován přílišným důrazem, kladeným na jeho ekonomickou funkci.

Vzdělání bylo v minulosti nástrojem lidské, národní i sociální emancipace. Samozřejmě nabízelo svému nositeli určité sociální výsady, cestu k sociálním výsadám a zaručovalo mu zaujetí sociálně a ekonomicky výhodného společenského postavení.

V poslední době však vzdělání uvedený instrumentální charakter ztrácí a stává se konstruktivní součástí civilizace, společenského života a člověka samotného.

1.3 Vymezení pojmů sociální patologie

Sociální patologie je shrnující pojem pro nezdravé, nenormální, obecně nežádoucí společenské jevy, tzn. společnosti nebezpečné, negativně sankcionované formy deviantního chování, ale hlavně označení pro studium příčin jejich vzniku a existence.

Jak již z názvu pojmu vyplývá, byl tento pojem zaveden do vědecké disciplíny sociologie, a to Herbertem Spencerem, který hledal paralelu mezi patologií (chorobou) sociální a patologií (chorobou) biologickou, mezi biologickým organismem a společenským organismem, jejich strukturami a funkcemi. V průběhu dalšího vývoje došlo k zamítání pojmu sociální patologie z pohledu Spencerova biologismu a jeho nahrazování současným pojmem sociální deviace.

V průběhu 20. století byly považovány za sociálně patologické jevy sebevraždnost, alkoholismus, prostituce, rozvodovost, nezaměstnanost a válka. Později se k těmto jevům přidaly narkomanie, široké spektrum závislostí, násilí, agresivita a extrémismus.

Sociálně patologické jevy mají známky sociálních jevů včetně nadindividuálnosti, což znamená, že existují nezávisle na tom, zda si je postižený subjekt uvědomuje či nikoliv.

Závislost je kategorie, která vždy patřila k člověku. Souběžně s vývojem člověka, se vyvíjely i formy a druhy závislostí. Po celá staletí hledali lidé řešení, jak dostat tuto vlastnost pod kontrolu, ale stále se jim to nedaří. Z toho vyplývá, že nejdůležitějším kritériem závislosti je neschopnost kontrolovat své chování. Problém závislostí je problémem multidisciplinárním, to znamená že se v něm kombinují vlivy sociální, psychologické i biologické. Záleží na tom, který z oněch vlivů je v konkrétní situaci rozhodující. Dochází ke vzájemnému působení všech faktorů, které ovlivňují vznik, vývoj a projevy závislostí.

Farmakologické faktory závislosti reprezentuje DROGA, jako určitá substance, která má schopnost ovlivnit některé psychické funkce. Faktory psychické se projeví ve struktuře osobnosti, především v její odolnosti a schopnosti přizpůsobení se na stres a zátěž. Vnější faktory jsou prezentovány prostředím, sociálním klimatem a schématem začlenění jedince do vztahů s okolím.

Dalším faktorem, který vstupuje do procesu interakce je podnět, konkrétní situace, konkrétní problém. Vznik závislosti lze charakterizovat jako výsledek interakce mnoha výše uvedených faktorů.

1.4 Patologické hráčství (Gambling)

Patologické hráčství představuje závažný společenský problém, který lze stále zřetelněji pozorovat v rámci stávající společenské reality. Naše současnost se dá charakterizovat jako spotřebitelský teror. Došlo k náhlé změně společenské atmosféry a vnitřních společenských hodnot, že na tuto změnu, která přinesla vládu peněz, nedokázalo mnoho lidí reagovat. Pocit osamocení v problémech a málo vyvinutá osobní odpovědnost za své konání nedovoluje mnohým, aby úspěšně zvládli pravidla této společnosti. Za této situace hledají pak tyto lidé únik z pro ně nepříjemné reality. Někteří tak vstupují do světa hry, výherních automatů, heren a magické iluze velkého světa štěstí.

Podstatou patologického hráčství je hra. Hru jako kladně hodnocenou formu využívání volného času zná lidstvo od nepaměti. Jako pozitivum hry můžeme vidět odbourávání agrese, pomáhání v navazování nových sociálních kontaktů, přínos duševního odlehčení a relaxaci. Se změnou sociálně ekonomických poměrů a v souvislosti s expanzivním nástupem nové techniky se změnila i forma těchto her a vzrůstá počet lidí, kteří jsou na hře závislí.

Závislost na hře je řazena mezi návykové, impulzivní poruchy. Porucha spočívá v častých opakovaných epizodách hráčství, které převládají na úkor sociálních, materiálních, rodinných, pracovních hodnot a závazků.

Je nutné odlišovat patologické hráčství od hráčství a sázkařství. Sázkařství lze chápat jako časté hraní pro vzrušení či jako pokus vyhrát peníze. Od patologického hráčství se liší především tím, že člověk dokáže tento zvyk držet na uzdě i v případě velkých ztrát. Dále bychom měli odlišit nadměrné hráčství, vyskytující se u osob s poruchami sociálního chování, jehož projevem je zejména agresivní chování.

Patologické hráčství obecně, je sledováno v rámci epidemiologické studie státu. Průměrná doba vzniku závislosti na hře je 1-3 roky.

Patologické hráčství má několik nejvíce patrných znaků, zejména jde o nutkání ke hře spojené s vnitřním napětím, dále neschopnost odolat za žádných okolností hře, s tím související nepříjemné pocity, neklid podráždění (abstinenční příznaky). Gambler pociťuje při hře příjemné vzrušení a uspokojení. Po skončení hry se naopak cítí nepříjemně, objevují se u něj výčitky svědomí, lituje prohraných peněz, ale i přes tyto skutečnosti nedokáže odolat další hře.

V lidském životě existují mnohé situace, které se mohou podílet na vzniku chorobné závislosti. Obecně je můžeme označit jako spouštějící faktory. Uvedených faktorů existuje celá řada, mezi ty nejvýznamnější a nejčastější uvádím například stresové situace, vliv okolí a

osobnostní předpoklady. Hraní obecně se stává pro člověka ve stresové situaci určitou únikovou aktivitou, která mu umožňuje se odpoutat po určitou dobu od stávajících problémů.

Vliv okolí může mít za následek skutečnost, že se jedinec stane například členem hráčské party, která ho v jeho patologické závislosti udržuje a podporuje. Dalším spouštěcím faktorem jsou nejrůznější osobnostní předpoklady, zejména nezodpovědnost, nevyzrálost, tendence riskovat či psychická labilita.

Závislost na hře lze rozdělit do několika fází. Jako úvodní lze uvést stádium výher, během kterého dochází k nenápadnému, občasnému hraní v souběhu s představami o velké výhře. Negativním faktorem, který dokáže celý průběh vzniku závislosti urychlit, je brzká vysoká výhra. Po této výhře může dojít k tomu, že hráč zvyšuje sázky, zkracuje se interval mezi jednotlivými hrami. Dalším znakem je i přechod od kolektivní hry k osamělé hře. Hráč klame okolí sdělením o fiktivních výhrách.

Druhé stádium lze charakterizovat jako stádium prohrávání. V této fázi lze již hovořit o patologickém hráčství. Jedinec již není schopen přestat s hrou a ztrácí kontrolu nad svým chováním. Hru většinou financuje ze zapůjčených peněz a splácení dluhů odkládá. Hraní jako takové skrývá před rodinou a blízkými. V této fázi se většinou začínají objevovat vážné problémy v rodině a zaměstnání. Jedinec, u něhož závislost dosáhla této fáze, může začít páchat trestnou činnost za účelem zajištění si prostředků ke hře.

Třetí stádium lze u hráče charakterizovat jako fázi zoufalství. Projevuje se výrazné odcizení rodiny a blízkého okolí. Postižený má tendenci svalovat vinu za své chování na ostatní. V této fázi závislosti se zvyšuje pravděpodobnost páchání trestné činnosti. V případě, že postižený člověk má vlastní rodinu, dochází zpravidla infiltraci negativních vlivů do této rodiny, což může zapříčinit i její rozpad. Gambler dostává do těžkých duševních stavů a jako východisko z nich může zvolit i sebevraždu. Mnoho postižených v této fázi inklinuje k požívání alkoholu či jiných návykových látek.

2. Média a komunikace

Pojem **média** nemá přesně vymezené hranice. Médii se rozumí jak technický prostředek komunikace, tak sociální instituce a organizace masové komunikace. Kromě tradičních médií, kterými jsou tisk, rozhlas či televize, existují i média jiná. Jsou to například veletrhy, výstavy, kongresy, výkladní skříně, obaly výrobků, billboardy atd. Pouze v úzkém slova smyslu tedy média představují prostředky masové komunikace.

Obecně lze o médiích uvažovat jako o institucích, které mají následující rysy:

1. jedná se o profesionální a byrokratické organizace, které produkují a distribuují informace
2. operují v oblasti veřejné sféry, tzn. že významným způsobem ovlivňují a formují veřejné mínění, což si vyžaduje, aby jejich činnost byla právně regulována
3. zapojení příjemce do jejich komunikace vykazuje znaky dobrovolnosti
4. mají určité svobody garantované a omezené zákony či etickými kodexy
5. formálně nemají žádnou moc
6. neformálně mají moc značnou³

Masová média, masmédia (z anglického mass media = hromadné sdělovací prostředky). Masovými médii se rozumí taková média, která dokáží přenášet sdělení veřejného charakteru a rozšiřují je směrem k širokému, rozptýlenému, rozmanitému a individuálně neurčenému anonymnímu publiku.⁴ Jedná se o noviny, časopisy, knihy nebo vysokonákladové letáky – souhrnně tisk, dále rozhlas, televizi, kinematografie, fotografie a veškeré druhy masově šířených obrazových a zvukových záznamů (video, CD, DVD, Internet). Českým ekvivalentem pojmu masmédia jsou hromadné sdělovací prostředky, prostředky masové komunikace nebo prostředky masové informace.

Základními rysy masové komunikace jsou :

1. Jedná se o proces s určitou periodicitou (frekvencí)
2. sdělení jsou v jejím rámci produkována a určena především ke krátkodobému využití a okamžité konzumaci
3. jsou určena velkému množství lidí
4. publikum tvoří rozptýlené a různorodé sociální skupiny

³ DUBSKÝ, J., Sociologie médií a veřejného mínění. Vyd. 1. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2006, str. 22

⁴ DUBSKÝ, J., Sociologie médií a veřejného mínění. Vyd. 1. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2006, str. 21

5. sdělení produkují a zprostředkovávají zejména formální (specializované a profesionální) organizace
6. pro přenos se používají vyspělé technologie a technické prostředky
7. jedná se o komunikaci jednosměrnou a veřejnou
8. vztah mezi odesílatelem a příjemcem informací je asymetrický ve prospěch odesílatele, což znamená, že je vykloněný ve prospěch původce (odesílatele) sdělení a nedochází mezi nimi ke střídání rolí

Komunikace označuje proces předávání a přijímání informací v širších souvislostech sociální interakce. Uvedený termín je odvozen od latinského slova *communis*, což lze do českého jazyka přeložit výrazem společné.⁵ Z uvedeného důvodu se dá podstata komunikace v širokém slova smyslu přirovnat k tomu, co jednotlivce spojuje s druhými, s okolím, k nástroji zakládajícímu společenství, jehož podstatou je sdílení a přenos informací, myšlenek, mínění a postojů.

2.1 Úloha a význam médií v současné době

Úloha médií v současném světě roste. Tento vývoj je odrazem společenského i technického vývoje lidstva a je doprovázen jak kladnými, tak i zápornými důsledky. Hlavním posláním médií je informovat. Média nabízejí nepřehledné množství informací z nejrůznějších oblastí a oborů lidské činnosti. Lze konstatovat, že přístup k informacím je mnohem snadnější než tomu bylo v dřívějších dobách, ovšem tato skutečnost přináší také určité problémy, zejména v otázce schopnosti příjemce se dostatečně orientovat.

Je nepochybné, že by šlo i o jisté přeceňování, kdyby médiím byl přisuzován rozhodující vliv na rostoucí počet sociálně patologických jevů. Takto zkratkovitě nelze daný problém vidět, protože každé zlo páchané lidmi má mnoho nejrůznějších příčin, které jsou vzájemně propojené. Ke vzniku těchto příčin, ať už jsou druhu sociálního, biologického či osobnostního, však působení médií jednoznačně přispívá. Dochází tak ke vzniku klasického dilematu, který je typický pro společnosti, které se nazývají demokratickými. Nechci se na tomto místě blíže zabývat principy fungování demokracie, která se v tomto ohledu ocitá před otázkou, kterou ze společensky cenných hodnot preferovat? Co je cennější, svoboda slova a projevu nebo bezpečnostní situace společnosti? Jakými prostředky případně regulovat obsah médií, aby nedošlo k ohrožení či popření

⁵ DUBSKÝ, J., Sociologie médií a veřejného mínění. Vyd. 1. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2006, str. 9

demokratických zásad na kterých je naše společnost založena? Kdo má mít za tuto regulaci odpovědnost? Odpovědi na tyto otázky nejsou samozřejmě vůbec jednoduché a už vůbec ne jednoznačné. Jejich uspokojivé řešení však vyžaduje dosažení určitého stupně společenského konsenzu. V opačném případě lze v budoucnu očekávat sklizeň trpkých plodů, které budou „odměnou“ za naši nečinnost, či neschopnost řešit vyvstanuvší společenské problémy.

2.1.1 Média, mediální průmysl a moc

Otázka souvislosti mezi médii a mocí je poměrně složitá a obsáhlá. Postihnout všechny souvislosti mezi těmito veličinami není jednoduché, neboť mnohé z nich jsou téměř latentní a nepatří mezi témata, která by jak média, v rámci zachování svého renomé, tak představitelé moci, v rámci zachování své politické popularity, příliš ventilovali na veřejnost.

Vycházejme však z předpokladu, že média působí ve společnosti, pro kterou je přirozená sociální nerovnost, která je svým způsobem neodstranitelná. Je třeba také akceptovat skutečnost, že média obecně jsou spjata s převládající ekonomickou a vládoucí politickou silou ve společnosti, která cítí potřebu prezentovat se na veřejnosti, dát o sobě vědět svému publiku. V mnoha případech to však vypadá, že je téměř jedno, zdali se jedná o zprávu kladnou či zápornou.

Média jsou častým předmětem boje o ovládnutí a zpřístupnění, stejně jako předmětem regulace. Jsou nástrojem moci, neboť mohou uplatňovat ve společnosti svůj rozsáhlý vliv a propůjčovat věcem, osobám či názorům legitimitu. Lze hovořit o tom, že moderní demokracie se opírají o čtyři základní mocnosti: moc zákonodárnou, výkonnou, soudní a moc kontrolní (též informační).⁶

Z uvedeného vyplývá, že média značně ovlivňují chod každé společnosti. Co je to vlastně mediální vliv a jakými prostředky ho média realizují?

Média poskytují prostor všem subjektům ať už ekonomickým, politickým i uměleckým k šíření svých sdělení. Poskytují také placený prostor k propagaci cizích výrobků, služeb, názorů a idejí. Je pravdou, že zisky z reklamy jsou pro média jedním z hlavních finančních příjmů, které by měly posilovat jejich ekonomickou soběstačnost a celkovou nezávislost, stejně tak ovšem může tato existenciální provázanost způsobovat (a způsobuje) nejrůznější deformace objektivnosti sdělení a samotného společenského poslání médií.

⁶ DUBSKÝ, J., Sociologie médií a veřejného mínění. Vyd. 1. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2006, str. 24

Média přitahují pozornost veřejnosti k vybraným osobám, problémům, produktům a událostem, přičemž přesvědčují veřejnost o pravdě či nepravdě, pravosti a důležitosti. Tímto způsobem pak ovlivňují mínění, názory a chování veřejnosti.

Na základě uvedeného ovlivňují samotnou konstrukci společenské reality a představy lidí o této realitě. A právě v této souvislosti lze v mnoha případech hovořit o vytváření nové reality, ať už je nazývána realitou virtuální, hyperrealitou či mediální realitou, která se od té objektivní může podstatně lišit.

V této souvislosti se nabízí otázka, nakolik jsou současná média odpovědná a jak nastavit jejich kontrolu.

2.1.2 Televize

Televize je médiem, které vstupuje do života člověka se značnou razancí a z tohoto pohledu jí lze těžko srovnávat s jiným fenoménem. V historii můžeme najít celou řadu revolučních vynálezů jako jsou parní stroj, automobil nebo počítač. A právě mezi tyto přelomové vynálezy lze zařadit i televizi, respektive televizní vysílání. Toto médium v minulosti mělo a neustále má bezpochyby obrovský vliv na celou lidskou kulturu. Za posledních několik desetiletí ovlivnilo vzorce chování stamilionů lidí na celém světě. Televize, stejně jako ostatní hromadné sdělovací prostředky, má své kladné i záporné stránky. Na straně jedné přináší obrovské množství informací z nejrůznějších oblastí, jejím prostřednictvím můžeme vnímat události kultury, sportu či politiky, které by byly pro drtivou část lidstva nepřístupné. Obohacuje naše životy o nové dovednosti a rozšiřuje myšlenkové obzory.

V kontrastu k uvedeným pozitivům nelze nevidět také mnoho záporných důsledků působení tohoto média. Jako jeden z hlavních je to skutečnost, že sledováním televizního vysílání se okrádáme o čas, který bychom mohli strávit mnohem účelněji a rozumněji. K dalším záporům patří to, že snižuje duševní a fyzickou aktivitu, což v konečném důsledku vede k pasivitě a stylu života, který je nazýván konzumním. Při sledování televize lze prožívat určitou euforii tím, že se účastníme určitého děje, který ji v nás vyvolává a který nás v určitém směru uspokojuje. Přitom nám ale mohou unikat jiné, reálné zážitky. Tedy právě zážitky, které jsou skutečné, nevytvořené působením určité fikce, a proto tedy i podstatně cennější. Dochází k tomu, že vlivem sledování televize dochází k poklesu zájmu o četbu či sport. Další zápornou skutečností je i to, že místo kontaktu s dalšími lidmi, oboustranné a bezprostřední komunikaci, dáváme při sledování televize

přednost kontaktu s technickým předmětem, který nedokáže naslouchat, diskutovat či citově povzbudit.

Při sledování skladby a charakteru televizního vysílání lze poměrně snadno vypočítat jevy, které mohou být zdrojem příčin sociálně patologických jednání u jednotlivých sociálních skupin obyvatelstva. Jako jeden z nejvýraznějších sociálně patologických podnětů, které lze v posledních letech na televizní obrazovce pozorovat, je nárůst zobrazovaného násilí ve všech možných podobách. Lze konstatovat, že televizní násilí je stále intenzivnější, drastičtější, více reálné. Je zastoupeno ve stále větším procentu pořadů nejrůznějších žánrů.

Zatímco v dřívějších dobách bylo násilí spojováno s určitým typem pořadu, například akčními filmy, dochází dnes k tomu, že se násilí objevuje i v jiných žánrech, které dříve nebyly se zobrazováním násilí vůbec spojovány, jako například filmy s kriminální či dobrodružnou tematikou. Nejzávažnější je ovšem fakt, že násilí se objevuje i v komediích, kde ve spojení s určitým humorným nadlehčením má diváka dokonce pobavit. Dále pak v pořadech určených zejména dětem a mládeži, například v pohádkách, hudebních videoklipech nebo reklamních spotech.

Z výsledků statistik vyplývá, že oblíbenost a sledovanost výše uvedených akčních filmů jednoznačně klesá. Přitom je však zobrazování násilí přesunováno do pořadů, které jsem uvedl výše.

Z pohledu tvůrců se jedná o zvýšení atraktivnosti daného pořadu, tedy ve prospěch diváka. Lze konstatovat, že násilí je v mnoha pořadech vyzdvíženo na úkor propracovanosti děje či psychologického vystižení jednotlivých postav. Velkou část pořadů tak lze v současné době charakterizovat jednoduchostí děje a velmi nízkými nároky na diváka.

V následujících řádcích se pokusím zamyslet nad sledovaností násilných pořadů. V tomto ohledu je logická otázka, zdali je veličina sledovanosti pořadů obsahujícími násilí určena tím, že je divák chce sledovat, že si je zvolí, nebo se v tomto případě jedná o skutečnost, že je ono násilí doslova podsouváno divákovi televizními společnostmi?

Odpověď na uvedenou otázku není jednoduchá. Byla provedena řada výzkumů, které se snažily odhalit příčiny zvyšování násilí v televizním vysílání. „V roce 1974 si podrobnou analýzu nechala zpracovat Kanadská rada pro rozhlasové a televizní vysílání (CRTC), kdy pozornost byla věnována zvláště sledovanosti a oblíbenosti pořadů zobrazujících násilí. Tento výzkum nepotvrdil žádnou korelaci mezi množstvím násilí ve filmech a jejich popularitou. Dalším výzkumem provedeném v roce 1996 bylo v diváckém žebříčku oblíbenosti ze stovky filmů zastoupeno pouze

devět filmů s násilnou tematikou v divácké kategorii 15-50 let. V kategorii 11-14 let a 14-15 let šlo pouze o 3 filmy“.⁷

Při výzkumu, provedeném v České republice, kritizovalo násilí na komerční televizi Nova 66 % diváků a dokonce 50 % mládeže uvedlo, že obsah vysílání Nova znamená špatný příklad pro děti a mladistvé.⁸ V protikladu k těmto zjištěním stojí tedy vysoký zájem diváků o pořady obsahující násilí. Jako příčina tohoto stavu je nepochybně nedostatek alternativních pořadů, ale také jistý druh pokrytectví připustit si vlastní slabost odtrhnout se od sledování násilných pořadů.

Lidé tráví před televizní obrazovkou velmi mnoho času, lze tedy říci, že násilí nemusejí právě vyhledávat, spíše je pouze konzumují. Běžný divák každodenně usedá k televiznímu přijímači s tím, že kromě jiného uvidí i spoustu násilí, násilí nad kterým se ale při sledování televize nijak nepozastavuje a totéž násilí, které v nejrůznějších výzkumech kritizuje a pohoršuje se nad ním.

Z hlediska závislosti mající sociálně patologické rysy jde především o to, že jedinci takto postižení tráví před televizními obrazovkami dlouhé hodiny a lze je charakterizovat podobně jako lidi závislé na počítačích.

Počátek závislostního chování lze vysledovat v několika kritériích. U věkové kategorie dětí a dospívajících dochází k tomu, že postupně ztrácejí zájem o blízké vztahy ke svým vrstevníkům, dospělí omezují mezilidské kontakty. Postižení jedinci se uzavírají ve svých obývacích pokojích a tráví dlouhé hodiny u televizní obrazovky, bez větších nároků na výběr sledovaného pořadu. Jejich volní úsilí je vázáno pouze na objekt jejich závislosti. Dochází k vyhasínání jejich emočních vztahů, vyskytují se u nich konflikty s ostatními lidmi, které nemají původ v neplnění se svých povinností a závazků. Dostavuje se morální a emoční otupění. Nejvíce je toto patrné u dětí a mladistvých, kteří se chovají nemotivovaně, apaticky a neeticky.

2.1.3 Internet

Internet a jeho celosvětová síť nastoupily vítězné tažení celým světem. Jeho základní vizí je vytvoření dokonalé informační dálnice a umožnění snadného přístupu k jakýmkoliv informacím. Prostřednictvím internetu máme přístup k informacím o firmách i soukromých osobách, k univerzitním knihovnám, zpravodajským serverům i cestovním kancelářím. Je přítom

⁷ VLASTNÍK, J., Televizní násilí a zákon. Olomouc: Votobia, 2005, str. 51 -52

⁸ VLASTNÍK, J., Televizní násilí a zákon. Olomouc: Votobia, 2005, str. 51 -52

jedno, kde se právě nacházíme, je jedno, odkud pochází ten, jehož údaje či služby se vyskytují na této celosvětové síti. Žádanou informaci lze nalézt na internetu kdekoliv a kdykoliv.

Pomyslný základní kámen internetu byl položen ve Spojených státech v roce 1969 v rámci vojenského projektu Arpanet. U jeho zrodu, stejně jako u zrodu jiných počítačových vynálezů a technických norem v oblasti elektronického zpracování dat, stálo americké ministerstvo obrany.

V projektu Arpanet došlo v USA k propojení čtyř univerzitních počítačů. Účel celého projektu byl čistě vojenský. Síť byla stavěna tak, aby v případě zničení jednoho z připojených počítačů případným raketovým náletem nepřítele, bylo možno z neporušených počítačů získat opět všechna data a vykonat tak případnou odplatu.

Během následujících let nastal převratný rozvoj, který pokračuje dodnes. V roce 1983 vznikl vlastní internet, k němuž bylo připojeno celkem 390 počítačů z celého světa, které byly schopny mezi sebou komunikovat. V roce 1990 byla ve Výzkumném centru fyziky částic CERN v Ženevě, vyvinuta celosvětová síť (world wide web) a o tři roky později vznikl první grafický internetový prohlížeč (Web-Browser), tedy uživatelský program určený k navigaci po síti, který už sloužil především ke komerčním účelům, tedy nikoliv jen univerzitním a vojenským účelům jako tomu bylo dříve. Dnes uživatel nachází na internetu především komerční a kulturní nabídky.

V současné době je nárůst celosvětové sítě tak obrovský, že každý den proniká do této sítě více informací, než je člověk schopen vůbec přijmout. Začátkem devadesátých let bylo možno najít na internetu přibližně třicet milionů domovských stránek, přičemž roční přírůstek činí řádově několik set procent.⁹

Závislost na internetu je závislostí především psychickou. Nejohroženější skupinou je věková kategorie mezi dvaceti až pětatřiceti lety. Závislost na internetu lze přirovnat k další nedrogové závislosti, kterou je patologické hráčství. Rozdíl mezi gamblery a tzv. netomany, jak jsou nazývány osoby postižené uvedenou závislostí, není příliš velký a mezi oběma lze najít mnohé analogie. Obě závislosti jsou charakterizovány ztrátou sebeovládání, touha po určitém druhu chování, které směřuje k takovému prožívání, které dotyčný jedinec vnímá jako příjemné, což je ovšem charakteristické nikoliv pouze pro závislost na internetu, ale pro všechny nedrogové závislosti obecně.

Zpráva uvedená na internetovém serveru www.novinky.cz, z úterý 18. října 2005 uvádí, že v nejlidnatější zemi světa se ke světové počítačové síti denně připojují miliony lidí a internetové kavárny jsou nabitější než kdykoli předtím. Zvyšující se movitost obyvatel znamená, že si víc lidí

⁹ SUNN, F., *Internet, šelma z Apokalypsy?* Bratislava: Eugenika, 2003, str.45

může koupit počítač, anebo zaplatit za napojení na web. Valná většina čínské mládeže si zvykla přes internet tlachat nebo hrát počítačové hry. Ale tenhle boom má i svou odvrácenou stranu.

Jednadvacetiletý Wang Ji-ming patří k rostoucímu počtu těch, kdo jsou v Číně na internetu závislí. Každý den je zvyklý trávit na síti řadu hodin, často na úkor jídla i spánku. Tvář má propadlou a pohublou. Závislost na internetu mu změnila celý život. Pro pomoc se Wang obrátil na první čínskou kliniku, která léčí internetovou závislost. Unikátní zařízení se skrývá v jedné z nízkých, anonymních budov v centrální části Pekingu. Všech 15 pacientů, kteří se tu léčí, jsou mladí muži - právě oni jsou hlavní společenskou skupinou, kterou tento problém postihuje. Každý z nich může vyprávět obdobný příběh, jak jim závislost na síti zničila život. Samotná klinika je součástí střediska pro léčbu závislostí, kde se svého návyku snaží zbavit alkoholicí či narkomani. Ti, co jsou chorobně závislí na internetu, se mohou podrobit dvoutýdenní terapii, která zahrnuje léčbu léky, psychologické poradenství a každodenní rozcvičky. Právě to je klíčová součást terapie. Mnozí z mladých mužů, kteří propadli internetu, byli zvyklí trávit většinu bdělé doby před počítačovou obrazovkou a nikdy nepoznali pravidelné cvičení. Doktor Tao Žan, šéf kliniky, říká, že rozsah tohoto problému je v Číně ohromný. "Každý den se více než 20 milionů mladých Číňanů hlásí k internetu, aby hráli hry a zaplavili chatovací místnosti. To znamená, že otázka závislosti na počítačové síti tu začíná být zásadní problém," vysvětluje...¹⁰

Jak je popsáno v obsahu uvedené tiskové zprávy, potíží spojených se závislostí na internetu existuje celá řada. Lze je však rozdělit do tří zásadních skupin, a to na potíže fyzické, psychické a sociální.

Mezi potíže fyzické lze zařadit poškozování krční páteře, vady držení páteře, dále pak především poškozování očí následkem mnohahodinového sezení před obrazovkou počítačového monitoru. Dochází však i k celkovému přetěžování organismu, člověk si nepřipouští, že vyhledávání informací na internetu je namáhavé a stresující, což se odráží i v oblasti psychické.

V oblasti sociální dochází k tomu, že počítač nahrazuje vzájemnou interakci a komunikaci. Člověk se stává pouze součástí řízené komunikace, kterou neřídí on, ale jeho počítač. Dochází ke snižování výrazových prostředků, což je nebezpečné hlavně u dětí, které se musí v určitém věku naučit komunikovat s okolím a nezískají-li v dětství potřebné návyky, je pro ně smazání takového

¹⁰ www.novinky.cz, [on-line], [cit: 2005-10-18], dostupný z WWW: <http://www.novinky.cz/internet-a-pc/67597-cinane-chorobne-zavisli-na-internetu-se-snazi-lecit.html>

deficitu v budoucnu velmi složité, ne-li nemožné. Počítač neumožňuje získat potřebné sociální dovednosti. U kategorie dospělých osob se nezřízené surfování po internetu odráží i v partnerském a sexuálním životě. U některých lidí vzniká závislost na erotických stránkách internetu a sexuální život těchto jedinců se pak mnohdy redukuje na prohlížení erotických stránek. Existuje mnoho případů, kdy sledování tvrdých pornografických stránek vedlo až k násilnému chování vůči ženám a u dospívajících k problémům v intimním životě.

Podstatou netomanie je skutečnost, že většina lidí nepotřebuje naplnit své ambice a představy v reálném světě. Stačí jim velmi často virtuální prožitek. Rozdíl mezi virtuálním a skutečným prožitkem je stejný jako rozdíl mezi reálným a symbolickým jednáním.

Výhodou symbolického prožitku je fakt, že rizika z něj plynoucí jsou výrazně nižší než rizika chování, která by člověk podstupoval v realitě, v podstatě se nikomu nemůže nic zlého stát.

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že internet nabízí člověku bezpečnou virtuální realitu, kde se může bezpečně pohybovat, což je posíleno i značně vysokým stupněm anonymity. Současně může promítat do této virtuální reality i své fantazijní představy, v realitě neuskutečnitelné. Všechny uvedené vlivy se pak odrážejí v jeho psychické činnosti a reálném jednání.

Jak jsem již uvedl výše, má patologické zneužívání internetu především sociální pozadí. Především jde o nadměrné bezcílné trávení času u počítače. Postižený člověk i ve chvílích, kdy se věnuje jiné činnosti, má nutkání a myšlenky spojené s užíváním internetu. Ztrácí zájem o své okolí a izoluje se od něj. Je si vědom svého změněného chování, vnímá ho jako nesprávné, a proto se ho snaží před svým okolím maskovat. Nebezpečí internetu spočívá také v tom, že se může stát prostředkem k hazardní hře. A množství reklamních nabídek k takové činnosti prostřednictvím internetové sítě, v posledních letech prudce narůstá. Vyvrátí psychicky zralý člověk, který má pevně zakotvené hodnoty a má své pevné místo v okolním světě, takovým tlakům nepodlehne.

2.1.4 Počítač a počítačové hry

Počítač s dostupností internetu v dnešní době představuje nenahraditelný zdroj velkého množství informací. Na rozdíl od televizního vysílání má uživatel větší možnost volby, zejména v tom, které informace bude vyhledávat. Televize mu pasivně předkládá fakta, již dříve někým zpracovaná a divák tedy nemusí vyvíjet takovou aktivitu k objasnění problému. Kdežto prostřednictvím internetu jsou mu předloženy rozmanité informace, které si uživatel musí dokázat vlastním úsudkem roztrždit, čímž se zvyšuje jeho intelektuální aktivita. Informace v netříděné podobě kladou větší nároky na jejich adresáta a to především při jejich výběru, hodnocení a

celkové orientaci. Je jisté, že úroveň zpracování informací bude zcela rozdílná u intelektuálně vyvrátého a socializovaného jedince ve srovnání s člověkem vykazujícím zcela odlišné a společensky nežádoucí vlastnosti.

Přístup k informacím prostřednictvím internetu mají ovšem nejrozličnější skupiny obyvatelstva relativně snadný. Snad z uvedeného důvodu se zvyšuje návštěvnost internetových stránek se společensky nežádoucím obsahem. V poslední době dochází k rozšíření zejména internetového sázení, on-line erotiky či společensky nežádoucích extremistických aktivit. Internet zároveň ovlivňuje hodnotovou orientaci svých uživatelů a to především z řad mladých lidí. Skutečnost, že současná mladá generace vyrostla již ve věku vyspělých informačních technologií, způsobuje její odlišné vzorce chování, vnímání a formování žebříčku společenských hodnot. Je dokázáno, že vlastníci osobních počítačů upřednostňují takové hodnoty, jakými jsou například společenská prestiž, osobní úspěch či podnikání, v menší míře pak hodnoty přátelství, rodiny a společenské solidarity. Uvedená zjištění ovšem nelze celospolečensky generalizovat, ale současný společenský vývoj tato zjištění potvrzuje.

Stále větší počet lidí tráví většinu svého volného času individuálně, často ve společnosti počítače, který v tomto případě slouží jako zdroj zábavy. U některých jedinců může tato zábava přerůst až v závislost mající povahu choroby. Přitom dochází k ovlivnění psychiky jedince, což se může například projevit sníženou schopností navazovat interpersonální vztahy, což vede ke společenské izolaci.

2.1.5 Reklama

Reklama je fenomén, který v nás má vzbudit přesvědčení, že to, co nám předkládá je správné, kvalitní, prospěšné či nezbytné. Reklama je definována jako propagace (obvykle placená, někdy i klamavá) výrobku, služby, společnosti, obchodní značky nebo myšlenky mající za cíl především zvýšení prodeje. Reklama může být televizní, novinová, rozhlasová, plakátová nebo jiná.¹¹

V České republice jsou zásady reklamy upraveny zákonem č. 40/1995 Sb., o regulaci reklamy, který nabyl účinnosti 1. dubna 1995. Zákon definuje reklamu jako přesvědčovací proces, kterým jsou hledání uživatelé zboží, služeb nebo jiných výkonů či hodnot prostřednictvím

¹¹ www.cs.wikipedia.org, [on line], [cit: 2009-02-25], dostupný z WWW:
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Reklama>

komunikačních médií. Komunikačními médii rozumí televizi, rozhlas, nosiče audiovizuálních děl, periodický tisk a neperiodické publikace, dopravní prostředky, plakáty a letáky jakož i další komunikační prostředky umožňující přenos informací. V dnešní době vyspělých informačních technologií je reklama velmi účinným nástrojem. Na současném stylu reklamy můžeme najít bez rozmýšlení celou řadu záporů. Především se s ní lze potkat na každém kroku. Doslova na nás útočí ze všech médií. Reklamní bloky plní vysílací časy rádií i televizních stanic, stránky nejrůznějších tiskovin.

Galbraith v *New Industrial State* z roku 1967 se polemicky staví proti tradiční představě, že je to spotřebitel, kdo určuje výrobu. Naopak v soudobém světě jsou to nadnárodní organizace, které se nepodřizují přáním spotřebitele na základě konkurence na trhu, protože naopak ony manipulují spotřebitelem tak, aby kupoval to, co se mu nabízí.

Myšlenky, které jsem citoval, byly sice vyřčeny před více než čtyřmi desetiletími, ale jejich pravdivost se v současné době potvrzuje, ba stávají se stále aktuálnějšími. Reklama je bezpochyby součástí moderního kapitalismu, tedy společenského zřízení, na jehož principech je založeno i fungování současné české společnosti.

Moderní státy tzv. západoevropské civilizace lze charakterizovat jako společnosti hojnosti, někdy též nazývané „společnost blahobytu“ – Společnost hojnosti je název knihy Johna Kennetha Galbraitha z roku 1958. Galbraith v této knize zejména konstatuje, že ve společnosti, kde je velká hojnost, dochází zcela nepochybně k tomu, že je nasycena potřeba zboží, že klesá mezní spotřeba zboží, stejně jako klesá mezní potřeba produkce. Alan Durning a mnozí další autoři uvádějí, že v současném světě žije asi 1,1 miliardy tzv. consumers (consumer v angličtině spotřebitel), kteří jedí maso, balené potraviny, pijí lehké nápoje, dopravují se soukromými vozidly a produkují odpad, 3,7 miliardy middle (middle v angličtině střední), kteří jedí zrniny, pijí čistou vodu, dopravují se vlaky, autobusy nebo na bicyklech a používají trvalých materiálů s minimem odpadu, a konečně asi 2 miliardy poor (poor v angličtině chudý), kteří mají nedostatek bílkovin, pijí nezdravou vodu nebo jí mají nedostatek, chodí pěšky, produkují lokální biomasu. A nikdo není naplněn pocitem nasycenosti.¹²

Reklama přináší samozřejmě užitek prodejcům. Měla by přinášet užitek také spotřebitelům, které by měla především informovat o nabízených produktech a službách. Záměrně hovořím o tomto poslání reklamy v podmiňovacím způsobu, protože za situace, kdy je na trhu přebytek veškerého zboží, reklama nabízené zboží spotřebitelům spíše vnucuje. Objektivnost a pravdivost reklamy jsou veličiny, jejichž hodnota se stále snižuje. Prostřednictvím reklamy

¹² PETRUSEK, M., *Společnosti pozdní doby*. Vyd.1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2006, str. 374

dochází k rozšíření výběru zboží, může dojít i ke zlepšení poměru kvality a ceny nabízených produktů. Reklama však s určitostí motivuje firmy k lepším výkonům, podporuje jejich konkurenceschopnost a umožňuje vznik nebo setrvání na trhu soukromých médií.

Především děti nedokáží uvažovat o ceně a kvalitě výrobku a nechají se velice snadno zlákat. Pro mnohé rodiče potom nastává nepříjemná situace, když musí dítěti vysvětlit, že si jeho vysněnou hračku například nemohou dovolit. Reklama také může vytvářet v dětech pocit elitářství, dělí se do skupin podle toho, zda mají či nemají nejmodernější produkt.

Za jednoznačně zápornou stránku reklamy lze považovat skutečnost, že spotřebitel platí cenu, ve které jsou výdaje na reklamu zahrnuty. Právě náklady na reklamní kampaně u největších výrobců v poslední době rychle stoupají a jsou často vyšší, než výrobní náklady na zhotovení produktu, který je předmětem reklamy. Pokud se to spotřebiteli nelíbí, může si zvolit výrobek takové firmy, která ho nepropagovala pomocí reklamy. Je ale velice pravděpodobné, že se cena nebude příliš lišit, protože o výrobku nebude vědět tolik zákazníků, tudíž nebude mít požadovaný odbyt a jeho cena bude muset zákonitě klesat.

Existuje také klamavá reklama, ta by se ale podle zákona vyskytovat neměla. Pravidla vytváření reklam stanovuje Mezinárodní obchodní komora se sídlem v Paříži, potom je odsouhlasí příslušné instituce jednotlivých států, v Čechách je to Rada pro reklamu.

Zpráva uvedená na internetovém serveru www.ihned.cz, ze dne 12. prosince 2008 uvádí, že dolní komora francouzského parlamentu dnes schválila postupné rušení reklamy ve veřejnoprávní televizi. Opatření inicioval prezident Nicolas Sarkozy, který je odůvodňoval snahou o "kvalitní službu veřejnosti" s tím, že televize nemůže fungovat na základě tržních pravidel. Opozice ale tvrdí, že hlava státu chce dostat státní média pod svou kontrolu. Ve sněmovně se sešlo k hlasování jen několik desítek zákonodárců: 30 zástupců vládní většiny hlasovalo pro, 18 představitelů levicové opozice proti. Senát se k reformě televize, která zavádí jmenování šéfa France Télévisions vládou, sejde počátkem ledna. Projekt předpokládá postupné rušení reklamy počínaje rokem 2009, kdy by měla zmizet z vysílání po 20:00. Definitivně má být reklama z veřejnoprávní televize odstraněna do konce roku 2011.

Ministryně kultury Christine Albanelová v předchozích dnech ujišťovala, že vláda, aby kompenzovala France Télévisions ušlý zisk, garantuje podniku 450 milionů eur (11,3 miliardy Kč). Tato částka bude tvořena z tříprocentní daně z příjmu z reklamy soukromých televizí a z daně ve výši 0,9 procenta z obrátu operátorů telekomunikací. Poplatek za televizi, který je nyní 116 eur

ročně, tedy zhruba 2900 Kč, bude stanoven podle vývoje inflace. V Česku může veřejnoprávní Česká televize vysílat reklamu v omezeném rozsahu. Nyní na ČT1 nesmí reklama přesáhnout 0,75 procenta denního vysílacího času a na ostatních veřejnoprávních kanálech to nesmí být více než 0,5 procenta denního vysílacího času. ČT po novelizaci mediálních zákonů může vysílat reklamu až do vypnutí analogového vysílání v ČR, což by mělo být do června 2012; příjmy z ní jdou na digitalizaci či fond kinematografie.¹³

Současný stav lze charakterizovat nadvýrobou a převisem nabídky zboží nad poptávkou. Konkurence mezi výrobcí, prodejci či poskytovateli služeb v jednotlivých odvětvích je stále ostřejší. Každým rokem stoupá počet vyrobených automobilů, mobilních telefonů, televizorů, počítačů. Aby se vyrobené zboží prodalo, je nezbytné potenciálního spotřebitele přesvědčit o výhodách, kvalitách nabízeného zboží. Můžeme se na reklamu dívat z nejrůznějších pohledů. Reklamě můžeme vyčítat její agresivitu a všudypřítomnost.

Agresivita, kterou lze současnou reklamu charakterizovat nasvědčuje tomu, jakou důležitost výrobcí a distributoři reklamě zboží přikládají. Stále častěji se reklamě propůjčují mediálně známé osobnosti především z oblasti sportu a kultury. Příjmy plynoucí z reklamy tvoří dnes například u sportovců podstatnou část jejich výdělků.

Tato strategie má pro zadavatelskou firmu za následek zvýšení efektivity reklamy, ale také vynaložení většího množství finančních prostředků. Toto jednání bychom mohli nazvat procesem komercializace. Racionálně uvažující jedinec si musí být v dnešní době vědom skutečnosti, že hlavním cílem reklamy je především uvedení nového produktu či služby na trh, s jasným záměrem upřednostnit svůj vlastní produkt před konkurencí. Pro vlastního odběratele je tato soutěživost mezi jednotlivými firmami více než přínosná, nejen že si může vybírat podle nabízených parametrů a srovnávat je, ale především má možnost se svobodně rozhodnout, což před několika lety nebylo možné.

Je nutné zvážit fakt, že ne každé zboží, které má dokonalou reklamu, jenž zapůsobí na cílovou skupinu lidí a je propagováno v rámci rozsáhlé a intenzivní kampaně je opravdu tak kvalitní a dokonalé, jak říká reklama. Proto je nutné upřednostňovat při výběru vlastní osobní zkušenost či radu někoho, kdo již daný produkt nebo službu dříve vyzkoušel.

Tato zkušenost a možnost orientace v reklamě je mnohem menší u dětí a mládeže. Při současné zaměřenosti reklamy na jednotlivé cílové skupiny zákazníků jsou pak nejohroženějšími konzumenty reklamy právě děti. Tato problematika úzce souvisí se závislostí jednotlivých médií na příjmech z reklamy. Jako příklad lze uvést zařazování reklamních spotů do pořadů určených

¹³ www.ihned.cz, [on-line], [cit:2008-12-12], dostupný z WWW: http://ekonomika.ihned.cz/c4-10076490-31619200-001000_d-francouzsti-poslanci-schvalili-zruseni-reklamy-ve-verejnopravni-televizi

výlučně dětem. O etickém rozměru reklamy lze v tomto smyslu pochybovat. Dítě ve věku, kdy je mu taková reklama předkládána neumí a ani ještě nemůže umět rozlišit, zda-li je to, co je mu prostřednictvím reklamy předkládáno, pro něj dobré, žádoucí nebo škodlivé. Zpravidla po zhlédnutí reklamy opakovaně apeluje na své rodiče, aby mu produkty nabízené v reklamě obstarali. Mnoho rodičů, kteří vidí prospěch svého dítěte pouze v materiální rovině, pak zpravidla svému dítěti vyhoví. Dítě velice rychle pochopí, že se mu dostane toho co chce, aniž by vyvinulo nějakou aktivitu. Takto bezmezně oddaní rodiče, kteří se snaží a prakticky zabezpečují všechna přání svých dětí si mnohdy nedovedou uvědomit, že právě tímto svým jednáním narušují u dítěte formování jeho hodnotového systému. Dítě, které má všeho nadbytek a vše získává automaticky na základě projevení zájmu o danou věc, nikdy nedokáže pochopit hodnotu věcí a nedovede si jich vážit.

V důsledku výše uvedeného se u něj také mohou vytvářet nežádoucí vzorce chování. Toto se může projevit v pozdějším věku, kdy se dítě, respektive mladý člověk, stane na rodičích ekonomicky nezávislý. Věci, snadno získávané v dřívější době prostřednictvím rodičů, si nyní musí zabezpečit svou vlastní iniciativou a z vlastních prostředků. Problém může nastat v případě, že jeho ekonomická situace není natolik silná, aby pokryla jeho požadavky. U jedinců, kteří nemají zažitě žádoucí vzorce chování hrozí zvýšené riziko obstarávat si nezákonným způsobem prostředky k realizaci svých požadavků prostřednictvím páčání trestné činnosti. Nejčastěji prostřednictvím krádeží, loupeží či podvodných jednání. Dalším negativním důsledkem může být vznik chorobného hráčství a dalších patologií. Výše uvedené souvislosti jsou uváděny záměrně. Současná společnost předkládá jedinci především materiální hodnoty, na které poukazuje jako důležité pro život. O materiálním zabezpečení v souvislosti s kvalitou života nelze pochybovat, ale měli bychom se zamyslet na otázkou jiných „společensky vyšších“ hodnot, jako jsou například schopnost porozumění a pomoci v tíživých životních situacích. Protože právě schopnost empatie a snaha pomoci ostatním je jedním ze znaků sociálně vyspělého jedince.

2.1.6 Tisk

Tisk patří mezi nejstarší média, jehož počátky se objevují již ve starověku. Hlavní rozvoj tohoto média však nastává až o několik století později, koncem 18. a v průběhu 19. století. Nejvlivnějšími formami tiskovin, která mají bezesporu charakter masmédií, jsou noviny a časopisy. A právě z tohoto důvodu se v dalším budu zabývat podrobněji jejich problematikou.

Mezi hlavní znaky masové tiskové produkce jsou jejich šíření v prostoru v nedosažitelném osobním stykem a postupný nárůst její intenzity v čase.

Jednou ze základních podmínek masové produkce tiskovin byl technický pokrok, mezi další důležité předpoklady pak patří všeobecné rozšíření gramotnosti (v důsledku zavedení povinné školní docházky), větší prostorová koncentrace příjemců vlivem urbanizace (rozvoj měst a průmyslu), dále demokratizace společnosti, která přinesla zájem o formální právo být informována a dostatek disponibilního volného času, ve kterém bylo možno věnovat se výhradně sám sobě.¹⁴

Stejně jako u mnoha moderních médií, byl i první noviny, vzhledem ke své ceně určeny spíše pro bohaté vrstvy společnosti a o masovosti nešlo v žádném případě hovořit. Masový rozvoj tisku začal až v 19. století v důsledku snížení výrobních nákladů. Jedním z mnoha důsledků tohoto mohutného rozvoje bylo prohloubení informovanosti a organizovanosti i méně movitých sociálních vrstev.

V období socialistického státního zřízení byly tiskoviny plně pod státní kontrolou a ideologickým vlivem tehdejší státní doktríny. Stejně tak byla samozřejmostí určitá forma regulace v podobě cenzury či autocenzury. Z dnešního pohledu je zřetelně vidět, že jedním z primárních úloh tehdejšího tisku bylo prosazování zájmů a vizí vládnoucí strany a politických stran, které byly v této době legální. Výše popisovaná regulativní opatření měla však za následek také to, že tiskoviny neobsahovaly takové množství závadového obsahu, který může u mnoha sociálních skupin vyvolávat společensky nežádoucí a patologické jevy.

Po roce 1989 nastal z mnoha důvodů útlum stávajícího tisku a otevřel se obrovský prostor pro nový druh tiskovin, což v nově nastolených společenských podmínkách znamenalo rozpoutání boje o čtenáře.

Během tohoto procesu některé tradiční noviny postupně ztrácely kredit nebo úplně zanikly. Mnohé z nich byly nuceny postupně změnit styl a podřídit se zájmům čtenářů. Obecně lze konstatovat, že struktura a zásady tisku platící do roku 1989, byly zcela nahrazeny novinami a dalšími tiskovinami komerčního charakteru. Ekonomická pravidla a komerce se dostala zcela do popředí na nově vzniklém mediálním trhu.

Tento neregulovaný až živelný proces však se sebou přinesl mnoho negativního a také nebezpečí, které představuje především poplatnost inzerentům a zájmům či náladám čtenářů. Tisk se stává opět nástrojem. Nástrojem nikoliv stranických či ideologických cílů, ale cílů především ekonomických.

¹⁴ DUBSKÝ, J., Sociologie médií a veřejného mínění. Vyd. 1. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2006, str. 29

Z uvedených důvodů dnešní noviny, mající jakousi nálepku serióznosti, často sklouzávají ve svých sděleních na úroveň praktik a způsobu bulvárního tisku, k „přitažlivým“ tématům zločinu a násilí, zábavě a zájmu o skandály z oblasti zábavního průmyslu.

Bulvární tisk si našel po změně společenských poměrů u nás, své pevné místo. Dlouhodobě nejprodávanějším deníkem je bulvární deník Blesk s přibližně 490.000 výtisky denně a obecně je na trhu velmi žádaným zbožím. Denně se v České republice prodá přibližně 650.000 výtisků bulvárních deníků, jakými jsou Aha!, Šíp, SuperSpy.

Nyní bych se rád zaměřil na „české“ vydavatele novin, přičemž se zmíním jen o těch největších.

Passauer Neue Presse (PNP) jsou německé regionální noviny nakladatelství Verlagsgruppe Passau GmbH se sídlem v bavorském Pasově. K této skupině patří rovněž společnost Vltava-Labe-Press, a.s., která vlastní většinu regionálního tisku v České republice.

Vltava-Labe-Press, a.s. (VLP) je vydavatelství, které v České republice vydává 94 regionálních titulů, z toho 67 regionálních deníků, 18 týdeníků, které jsou jednou týdně součástí příslušného regionálního deníku, 9 samostatných týdeníků a nově také bulvární deník Šíp (bývalý Večerník Praha).

MaFra, a.s. Je společnost, která vydává deník Mladá fronta DNES, který je dlouhodobě na 2. místě ve čtenosti s přibližně 1,2 miliony čtenářů denně) s internetovým portálem iDNES. Tento deník je po bulvárním blesku naším nejčtenějším novinovým titulem. Do koncernu MaFra patří rovněž deník Lidové noviny. Dvacetiprocentní podíl má MaFra v podniku VLP.

V oblasti rozhlasu a televize ke koncernu MaFra patří Radio Classic, Radio Expres a hudební TV Óčko. MaFra má rovněž vlastní televizní agenturu TVD. Dále má podíl na největší české společnosti pro distribuci tisku PNS.

Většinově tato společnost patří německé společnosti Rheinisch-Bergische Druckerei und Verlagsgesellschaft, mbH

Ringier ČR, a.s., je vydavatelství stoprocentně vlastněné švýcarským mediálním koncernem Ringier, AG. U nás tato firma vydává vůbec nejčtenější noviny a to bulvární deník Blesk, který má 1 500 000 čtenářů denně. Kromě toho vydává několik dalších, na trhu úspěšných, titulů.

Economia, a.s., je největším vydavatelem ekonomických a odborných periodik v České republice. Byla založena v roce 1990 a patří do přední světové skupiny ekonomického a

finančního tisku Dow Jones – Handelsblatt GmbH. U nás vydává ekonomická deník Hospodářské noviny a provozuje internetový ekonomická zpravodajský server iHned.cz.

Borgis, a.s., je v podstatě jediné vydavatelství, které vydává „ryze české“ noviny a to deník Právo (dříve Rudé právo). Průměrně tento deník čte přibližně 600 000 čtenářů denně, což je 3. místo v tabulkách čtenosti.¹⁵

V souladu s celosvětovým hospodářským vývojem, probíhá také v rámci tiskařského průmyslu transformace jednotlivých vydavatelů v multimediální komplexy. Již několik desetiletí se vydávání novin začíná kumulovat do rukou několika málo tiskových domů, či do rukou tzv. tiskových magnátů, kteří vládnu větovému trhu s informacemi. Tento proces se samozřejmě nevyhnul po roce 1989 ani naší zemi.

Z výše uvedených údajů mimo jiné vyplývá, že až na malý počet výjimek, jsou naše tisková média ovládána německými firmami.

2.1.7 Vliv médií na mládež

Lze konstatovat, že vliv médií jako hromadných sdělovacích prostředků, má v mnoha případech škodlivý vliv na formování osobností mladé generace. Nelze tvrdit, že se jedná ze strany médií o úmyslné jednání s cílem narušovat utváření mladé generace. Tento škodlivý vliv je spíše důsledkem toho, na jakých principech a základech stojí samotné fungování dnešních médií.

Pokud je v současné době činnost médií založena na obecných principech soukromého podnikání, tedy vytváření zisku, nelze se divit, že obsahová skladba především televize, má v mnoha případech na vznik nejrůznějších sociálně patologických jevů, přičemž nejohroženější sociální skupinou jsou děti a mládež. Důvod je přitom velmi jednoduchý. Jsou ve věku, kdy se vytváří jejich hodnotová orientace. Mělo by být v celospolečenském zájmu, aby mládeži byly v největší míře předkládány takové hodnoty, jakými jsou láska, přátelství, svoboda, rodina či být užitečný druhým lidem.

Obsahová skladba téměř všech médií, především televizního vysílání, ovšem způsobuje, že mládeži jsou předkládány pořady, kde jsou výše uvedené hodnoty popírány ba i zneuct'ovány. Mnohé z těchto příkladů lze najít v obrovském množství nejrůznějších akčních filmů, thrillerů, hororů či pornofilmů, kde násilí, brutalita či sexuální nevázanost hrají hlavní roli. Výrazným

¹⁵ DUBSKÝ, J., Sociologie médií a veřejného mínění. Vyd. 1. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2006, str. 30 - 31

prvkem zpravodajství a žurnalistiky obecně je stále patrnější honba za nejrůznějšími senzacemi. Ve zpravodajských pořadech, zejména soukromých televizních stanic jsou prezentovány převládají detailní záběry z bojišť, demonstrací, havárií, katastrof apod. Toto vede v konečném důsledku k citovému otupování vůči násilí a lidské bolesti.

Jestliže člověk již od útlého věku vidí v televizních seriálech i filmech hrdiny, které vnímá jako své vzory, pro které je usmrcení živé bytosti naprostou samozřejmostí a součástí jejich existence, není divu, že si různé nebezpečné údery a kopy chtějí vyzkoušet v praxi. Z obsahu nepočítaného množství filmů bych se chtěl dotknout otázky lehkovážného přístupu k hodnotě lidského života vůbec. Vraždy, násilí, nejrůznější formy destrukce jsou běžné pro mnoho hrdinů. Uvědomují si děti pak v dostatečné míře, že hraná bolest je jiná než ta, kterou může prožívat jejich bližní? Přemíra smrtí viděných na obrazovce jakoby zlehčovala otázku smrti vůbec. A nejen jí. Zisk a upoutání už tak vším možným unavené pozornosti lidí je nad novinářskou etiku. Vždyť pravda je tak fádni.

Je ji nutné trošku příkrášlit, zveličit nějaký původně málo významný detail, zamlčet kontext. Co na tom že výsledek je jen poněkud podobný pravdě. Čtenáři to tak mají rádi. A bezděky si to přenášejí i do vlastní komunikace a vlastního myšlení. Masmédia hýbou světem. Populární osobnosti, především zpěváci, jsou hybateli a často vzory mládeže (a nejen jí) a také propagátory zdravého nebo nezdravého způsobu života.

Nepřehlédnutelný je také rozmach erotiky, který nastal po změně společenských poměrů v České republice. V novinových stáncích a trafikách se objevily časopisy a noviny, které jsou plné obnažených těl, nezřídka i v polohách při souloži, v obchodech pak videokazety a DVD s nejrůznějšími filmy od lehce erotických až po nahrávky, jejich obsah hraničí s pornografií.

Jen velice těžko si lze představit, že mládež pohybující se okolo těchto prodejen, si ve výlohách materiálů určených pro osoby starší osmnácti let nebude všímat. Přestože jsem zastáncem zavádění sexuální výchovy do škol, což je zcela jistě potřebné pro zdravý rozvoj dětí a jejich připravenost a informovanost zejména v době hrozby AIDS a v neposlední řadě preventivním působení před nechtěným rodičovstvím, je třeba brát zřetel na to, že konfrontace s mnohdy až perverzními tiskovinami či nahrávkami může vést k narušení morálky a chování mládeže.

V poslední době se do popředí zájmu dětí a mládeže dostává internet, jehož škodlivost, za určitých podmínek, si mnozí z nás ani neuvědomují. V množství erotických a pornografických webových stránek unikne jistě řada z nich pozornosti rodiče, ne však zvědavému a v mnoha

případech i počítačově gramotnějšímu dítěti. Zatímco si tedy rodič u kávy myslí, že jeho snaživé dítě na internetu shání informace, které by mohlo využít při svém studiu ve škole, toto se kochá erotickými stránkami, seznamuje se s návodem jak vyrobit pervitin. Případně nevědomě chatuje s neznámým, údajně stejně starým kamarádem, který je právě pozval na schůzku do odlehlého parku ve městě a nevědomé dítě netuší, že se ve skutečnosti jedná o obstarožního pedofila, který si tuto formou seznámení s dětmi nemůže vynachválit, protože může dítě motivovat k setkání prostřednictvím nejrůznějších lákadel, která si dítě až do samotného kontaktu s tímto člověkem nemůže ověřit.

Ani v případě, že se bdělému rodiči podaří doma dítě během jeho užívání internetu uhlídat, nemá vyhráno. S rozvojem počítačové techniky vyrostlo, zejména ve městech, velké množství počítačových heren, kde má mládež možnost přes internet hrát různé akční hry, případně brouzdat po internetu na stránkách, na které se dítě doma nedostane, případně nemá odvahu vkročit. V současné době není zvláštností, že dítě před začátkem školního vyučování navštíví nějakou takovou hernu, školní tašku si uloží pod počítačový stůl a v době, kdy jeho rodič tráví první hodinu v zaměstnání, dítě v herně zabíjí nepřítele za nepřítelem nebo na erotických stránkách obdivuje fyzickou vybavenost aktérů.

Leží zodpovědnost na neumění dětí strávit svůj volný čas jinak než u počítače či televize jen na nich? Jsou naše děti horší než jsme v jejich věku byli my? Stačí letmý pohled do ulic každého města a uvidíme bezpočet restaurací a heren.

Současná filozofie budování trhu médií charakterizovaná heslem „O peníze jde až v první řadě“, způsobila to, že na místo toho, aby se média pozitivně podílela na integraci mladých lidí do společnosti, jsou spíše určitým rizikovým faktorem. Média mají prokazatelnou souvislost se vznikem sociálně patologických jevů.

Nejnáchylnějšími se jeví z tohoto hlediska především mládež z určitých společenských vrstev. Mládež vyrůstající v podmínkách rodin, kde mají rodiče nadbytek finančních prostředků a zpravidla všechny svůj čas věnují kariéře či podnikání, je sice zahrnuta penězi a materiálním přebytkem, avšak často na úkor vytváření si reálného hodnotového systému.

Z opačného konce společenského spektra, lze jako rizikovou označit skupinu mládeže, která vyrůstá v podmínkách rodiny, jež se ocitla v existenčních či finančních těžkostech, jedná se tedy o rodinu nacházející se v negativním sociálním postavení. Osobnost mladého člověka není formována pouze vlivem rodinného zázemí. K důležitým činitelům, ovlivňujících socializaci mladého člověka patří samozřejmě škola. Mnoho pedagogických zařízení se v současných

společenských a ekonomických podmínkách potýká s finančními problémy. Finanční ohodnocení pedagogů v mnoha případech neodpovídá jejich kvalifikaci, ohodnocení by mělo odrážet společenskou prestiž jejich povolání. Absence této skutečnosti má za následek nespokojenost a frustraci pedagogických pracovníků. Negativním jevem ve školství je klesající kázeň žáků, která je však pouze odrazem celospolečenské situace a uvolňování společenských norem. Klesající úroveň má spolupráce mezi rodiči a pedagogickými zařízeními. Nezájem rodičů o své děti se odráží i na úrovni a intenzitě vztahů se školou, kterou jejich dítě navštěvuje. Problémy nastávají při řešení školních prohřešků žáků a studentů, ať už kázeňského či prospěchového charakteru. Výjimkou nejsou situace, kdy rodiče na výzvu školy k řešení problému nereagují, mají tendenci problém zlehčovat, nebo se postavit na stranu svého potomka a jeho nežádoucí jednání omlouvat. Tyto faktory se samozřejmě mohou negativně projevit v dalším socializačním procesu jedince.

Dalším negativním faktorem v dané problematice je změna struktury trávení volného času mladé generace. Pokud se podíváme zpět před rok 1989, nelze přehlédnout, že volnočasové aktivity mládeže byly mnohem více organizované a kontrolovatelné. Mládež byla v mnohem větší míře organizována v dětských či mládežnických organizacích. V současné době lze pozorovat odklon mládeže od těchto organizovaných kolektivních aktivit ve prospěch individuálního nakládání s volným časem. V souvislosti s celkovou komercionalizací ve sportu došlo k tomu, že pro nemalou část mládeže se staly určité druhy sportu nedosažitelnými. Masový rekreační sport není v dostatečné míře dotován, čímž došlo k omezení počtu mladých lidí, kteří by se sportovním aktivitám věnovali. Tato skutečnost se týká především sportovních aktivit, které vyžadují nákladné vybavení nebo jsou jinak finančně náročné.

Výše uvedené skutečnosti nejvíce pociťují především mladí lidé ze sociokulturně slabších rodin. Právě tito mladí lidé by nejvíce potřebovali nabídku kvalitních sportovních či jiných zájmových aktivit ve svém volném čase.

3. Kazuistika, případové studie

3.1 Příklad patologického vlivu počítače a internetu

Mladistvého chlapce, kterému je 17 let, neodolatelně přitahují počítače a počítačové hry. Pochází ze zámožné rodiny, otec je úspěšným soukromým podnikatelem a matka pracuje jako daňová poradkyně. Sourozence nemá. Bydlí společně s rodiči v rodinném domě na okraji města. Rodiče jsou značně časově zaneprázdnění svými pracovními aktivitami. Má ukončenou povinnou školní docházku a studuje 3. ročník střední školy s ekonomickým zaměřením. Jeho studijní předpoklady pro studium na střední škole a dosavadní studijní výsledky jsou průměrné. Mezi jeho oblíbené předměty ve škole patří především informatika a práce na počítači obecně a angličtina. V poslední době se u něj začaly, v souvislosti s užíváním počítače, příznaky závislosti.

Předtím, než usedne ke klávesnici počítače, hlavou mu proběhne, že si pouze na chvíli něco vyzkouší. Poté, co začne na počítači pracovat, zcela zapomíná na plynutí času. Zcela opomíná skutečnost, že by se měl připravovat na výuku ve škole, odmítá společně jíst v rodinném kruhu. Na zákazy hraní na počítači a surfování na internetu, které mu stanovili rodiče mladík reagoval tak, že byl nervózní, vzteklý a podrážděný. Pokud ho rodiče při hraní nechali, doba, kterou mladík trávil činností na počítači, vzrůstala. Dalším vyústěním popisovaného problému bylo, že jiné zájmy zcela ustoupily do pozadí. K tomuto se připojily vážné prospěchové problémy při studiu, došlo ke zhoršení zraku, objevily se bolesti páteře. I když chlapec věděl, že tyto problémy vyvstaly v souvislosti s nadměrným trávením volného času u počítače, přesto nedokázal změnit tento vývoj a v tomto pokračoval.

Na uvedeném příkladě lze pozorovat všechny znaky závislostí, kterými jsou silná touha nebo pocit puzení, potíže v sebeovládání, odvykací stav, průkaz tolerance, postupné zanedbávání jiných potěšení nebo zájmů a pokračování v užívání i přes jasné důkazy zjevně škodlivých následků.

3.2 Kauza fotbalového trenéra

V posledních týdnech přinesly sdělovací prostředky mnoho zpráv o kauze známého fotbalového trenéra, který se stal závislým na nejrůznějších formách hazardních her a přišel tak o obrovské finanční prostředky. Dne 25.12.2008, zpráva ČTK

Úspěšný fotbalový trenér Vlastimil Petržela strávil tři měsíce v psychiatrické léčebně. Ke dnu jej stáhly ruleta a antidepresiva. O 15 kilogramů těžší, ale spokojenější a klidnější byl na tiskové konferenci fotbalový kouč Vlastimil Petržela. Bývalý lodivod Petrohradu, Sparty, Bohemians a Liberce se od září dobrovolně léčil ze závislosti na hazardní hře a antidepresivech. Podle odhadů ruských médií "utopil" v ruletě několik desítek milionů korun. Za prohrané peníze by měl malou fabriku.

"Zkoušel jsem to spočítat, je to šílená částka, byla by za to malá fabrika," přiznal trenér. Přesto není na dně a má z čeho žít, ujistil. Připustil, že by se za prohrané peníze dala koupit spousta pěkných věcí, ale k minulosti se už nechce vracet. "Už to nejde změnit," řekl. Bylo podle něho hrozně těžké si závislost přiznat a začít se léčit. Ztroskotalo kvůli tomu i jeho manželství.

Bývalá manželka Zuzana Kratochvílová mu byla přesto v nejtěžším životním období největší oporou. Petrželu v Bohnicích jako jediná navštěvovala a nyní mu hodlá pomoci v návratu do normálního života. "Říká se, že lidé, kteří narazí až na dno, se odrazí nejvýše," věří v lepší budoucnost bývalého manžela.

Petržela si její podpory velmi cení. "Největším dárkem k Vánocům je, že mi Zuzana dala znovu šanci a doufám, že ji znovu dostanu i ve fotbale," řekl. V posledních čtyřech měsících měl spoustu času přemýšlet. "Jsem už jiný člověk, spálil jsem tam svou ješitnost i pýchu a pochopil jsem, že nemusím pracovat v nejlepším a nejbohatším klubu. Fotbal se hraje hlavně pro diváky a to je nyní i pro mně rozhodující," vysvětlil.

Petržela: Věřím, že jsem do smrti vyléčený

Uznávaný kouč holdoval ruletě několik let. V posledních třech letech se potýkal také s depresemi, které v herně léčil. Intenzivně hrál hlavně v Rusku, kde, jak přiznal, byl sám a neměl co dělat. Když se z angažmá v Petrohradu vrátil a zůstal bez práce, hazardu doslova propadl.

"Poslední měsíc před nástupem léčby už nebyl o životě," přiznal. Sám se rozhodl zahájit léčení a 3. září nastoupil na detoxikační oddělení v Liberci. Čekal, až se uvolní místo v Bohnicích, kde tříměsíční léčbu zahájil 8. října. "Už dvacet let nepiji alkohol a nekouřím a nikdy už nechci ani hrát, věřím, že jsem do smrti vyléčený," dodal Petržela.

Do Bohnic se ještě musí vrátit, léčbu totiž ukončí až 6. ledna. Pak chce co nejdříve odbourat nabraná kila a vrátit se k fotbalu.¹⁶

Výše uvedený případ je v mnoha ohledech typických pro současnou dobu. Je příkladem ambiciózního člověka, který ve své profesi dosáhl značných úspěchů. Úspěchů, které se však byly vykoupeny neúspěchem a selhání ve sféře soukromé. Na uvedeném příkladě lze pozorovat, že i u člověka, zcela jistě dostatečně uspokojeného po materiální stránce, může dojít propuknutí chorobné závislosti jako sociálně patologickému jevu, v daném případě gamblerství. O tom, že se nejedná o případ ojedinělý, nelze mít pochyb, což dokazuje neustále se zvyšující počet osob, které se léčí z hráčské závislosti. Případ trenéra Vlastimila Petržely se dočkal značné medializace, neboť se jedná o osobu, která je v povědomí širší veřejnosti. O podobných případech, kde hlavními „hrdiny“ nejsou mediálně známé a pro média zajímavé tváře, se většinou nedozvíme, zpravidla však mívají pro své aktéry i mnohem fatálnější následky, nevyjímaje taková jednání jako jsou sebevraždy.

Po seznámení se s výpovědí Vlastimila Petržely o svých závislostech, vyvstává řada otázek. Především pak otázka, zdali se Petržela se svých chorobných závislostí vyléčil a tyto závislosti u něj opět nevzniknou.

V souvislosti se zodpovězením této otázky mě napadá následující myšlenka. Vlastimil Petržela uvádí, že je již zcela zdravý. Chce se však vrátit do stejného pracovního i rodinného prostředí, ve kterém byl, když u něj chorobné závislosti propukly. Chce se opět vrátit k stejné profesi fotbalového trenéra, která přináší značné nervové vypětí. Vrátil se zpět k partnerce, se kterou nakonec rozvedl. Má v úmyslu vrátit se do světa velkých peněz, které charakterizují současný vrcholový profesionální sport. V žádném případě nechci předjímat další vývoj „kauzy Petržela“, ale vyjádřením svých stanovisek se přikláním k názoru, že Vlastimil Petržela bude

¹⁶ www.Fotbal.Sport.cz, [on line], [cit: 2008-12.25], dostupný z WWW: <http://fotbal.sport.cz/fotbal/ostatni/142194-vyleceny-petrzela-citim-se-zase-svobodny.html>

ohrožen stejnými riziky a tlaky prostředí jako v době, než u něj došlo k propuknutí choroby. Rád bych se však ve své předpovědi mýlil.

3.3 Sebevražda Karla Svobody

V článku uvedeném na internetovém serveru www.ahaonline.cz ze dne 7.1.2009 pod titulkem „Sebevražda Karla Svobody - Tohle kriminálka tajila: V kapse mrtvoly našli podivný vzkaz! Se jménem Karel Gott!“ informovala bulvární média způsobem pro ně typickým o nešťastné události a jejím následném vyšetřování v souvislosti se sebevraždou hudebního skladatele Karla Svobody.

Teprve dva roky po sebevraždě Karla Svobody (†68) vyplouvají na povrch další a další záhadné okolnosti kolem tragické smrti našeho asi největšího hudebního skladatele. Deníku Aha! se podařilo získat protokoly, posudky, expertizy. A fakta v nich uvedená jsou šokující. A dosud kriminalisty pečlivě utajovaná! Jedním z nich je i záhadný lístek, který našli policisté v kapse mrtvého Svobody!

Podle policejních spisů, dosud bedlivě střežených, bylo při ohledání mrtvoly Karla Svobody nalezeno: mobilní telefon Nokia, peníze v hodnotě více než 4600 Kč, hodinky značky Breitling Navitimer Heritage, hřeben a lístek s telefonním číslem a jménem Gott Karel. Tolik z policejního spisu. Telefon, hodinky, peníze, hřeben, to vše jsou věci běžného užití. Ale lístek s číslem a jménem Karla Gotta? To se dá vysvětlit jen velmi těžko. Bylo zapsané číslo skutečně na Gotta? O tom spis nemluví. Ale záhad a možných vysvětlení je hned několik. Svoboda a Gott byli totiž letití přátelé a Svoboda měl telefonní číslo na Gotta zcela jistě uloženo ve svém mobilním telefonu. Pravděpodobně si ho dokonce pamatoval. Gott má totiž číslo velmi jednoduché, navíc si spolu oba muži volávali poměrně často. Proč by tedy měl toto číslo na papírku v kapse? Šlo o poslední záchvěv, kdy v nějakém pomatení smyslů, třeba již s pistolí v ruce, chtěl volat svého přítele a prosit o pomoc? Taková varianta je podle psychologů možná, ale ne příliš pravděpodobná.

Nebo mu dal Karel Gott číslo na někoho jiného? Proč by si ho ale Svoboda neuložil rovnou do mobilu? S telefonem totiž uměl pracovat velmi dobře. Vlastnil navíc jeden z nejlepších komunikátorů (chytrý mobilní telefon) své doby. Na koho to telefonní číslo vůbec

bylo? A napsal si ho Svoboda na lístek chvíli před smrtí, nebo ho v kapse zapomněl a nosil ho u sebe už delší dobu?

Sám Karel Gott včera záhadný lístek komentovat nechtěl. „Co bych k tomu měl říkat, všechno už bylo řečeno. Police mě kvůli tomu nekontaktovala,“ řekl včera deníku Aha! Gott.

Otázek kolem záhadného lístku je mnoho. Vzhledem k tomu, že kriminalisté již případ uzavřeli jako sebevraždu, dál se jím zabývat nebudou. Odpovědí se tedy asi již nedočkáme. Jedním z důvodů, proč byl případ uzavřen, jsou i zkoušky expertů, kteří vypočítali, jak přesně k sebevraždě došlo. Deník Aha! získal i dokumentaci z rekonstrukce, ze které je vidět, jak Svoboda seděl na studených a rozmáčeným sněhem pokrytých dlaždicích těsně před tím, než si přiložil zbraň ke spánku. Rekonstrukce pak přesně ukazuje, jak jeho bezvládné tělo padalo na zem a v jaké poloze skončilo. Deník Aha! vám proto přináší fotografie, které jsme pořídili přesně podle policejních spisů, na kterých jsou poslední vteřiny Svobodova života vidět.

V kauze smrti skladatele Karla Svobody padlo další obvinění. Redaktorovi bulvárního deníku Aha! hrozí pět let vězení za zveřejnění kopie policejního protokolu Venduly Svobodové a manažera Janise Sidovského. V lepším případě může jednatřicetiletému redaktorovi soud zakázat činnost nebo ho odsoudit k peněžitému trestu.

V dubnu letošního roku zveřejnil článek s názvem 'Výslech Sidovského: Karel a Vendula? Hádali se!', v němž list čtenářům přinesl nezkrácené výpovědi vdovy Venduly Svobodové a jejího manažera Janise Sidovského na téma sebevražda Karla Svobody. "Protokol byl zveřejněn celý a obsahoval také osobní údaje poškozeného. Policie proto zahájila trestní stíhání," sdělila policejní mluvčí Iva Knolová. "Panu Sidovskému jsem se omluvil hned o víkendu. Byla to technická chyba, která nás mrzí," řekl iDNES.cz šéfredaktor Aha! František Nachtigal.¹⁷

Výše uvedený článek zveřejněný bulvárním deníkem Aha!, v němž jeho autor informuje o sebevraždě hudebního skladatele Karla Svobody, jsem rozhodně nevybral pro jeho slohovou vytříbenost, objektivitu ani z důvodu jeho informační hodnoty. Chtěl jsem ovšem na takovém bulvárním novinovém článku ukázat, jakým stylem se ubírá v mnoha případech současná novinářská práce.

¹⁷ www.ahaonline.cz, [on-line], [cit: 2009-01-07], dostupný z WWW: <http://www.ahaonline.cz/cz/spolecnost/33163/sebevrazda-karla-svobody-tohle-kriminalka-tajila-v-kapse-mrtvol-y-nasli-podivny-vzkaz-se-jmenem-karel-gott->

Tento článek uvedený bombastickým nadpisem je plný spekulací, nepřesností, polopravd a nepodloženého obviňování. Měl jsem možnost provést srovnání výše uvedených informací s odborným rozbořením uvedené události uveřejněným v časopise Kriminologický sborník, který není veřejně prodejný a je určen pouze určitému profesnímu okruhu osob. Zjištění, které vyplynulo z tohoto srovnání je to, že bulvární noviny informují zkresleně, neeticky, nevhodně, účelově a jejich tvrzení jsou spekulativní. Není divu, že takové „informace“ vyvolávají soudní spory a jsou zdrojem nežádoucího společenského klimatu.

Veličiny jakými jsou, novinářská etika, snaha po objektivnosti či výchovném účinku médií, zcela ustupuje do pozadí. Vítězí obecné tržní principy, platné v jakémkoliv jiném oboru podnikání. Pokud jsem se v kapitole zaměřené na tisk zmínil i o vlastnictví jednotlivých novinových titulů je zřejmé, že mediální trh je v současné době silně zaměřen na vytváření zisku jako hlavního kritéria úspěšnosti. (samozřejmě také počtem čtenářů, což spolu úzce souvisí).

Proto můžeme pozorovat v nejrůznějších tiskovinách stále větší palcové titulky, stále více vykřičníků v nadpisech, skandálnější fotografie na titulních stranách, stále více stránek zaplněných reklamami a nabídkami horoskopů a erotiky. V této souvislosti s tím si kladu otázku, kam až tento trend dospěje, aby nastala celospolečenská potřeba změny.

4. Navrhovaná nápravná opatření

V rámci kapitoly zaměřené k návrhům a možnostem nápravných opatření chci zmínit, že jakýmkoliv nápravným opatřením majícími povahu represe by měla předcházet preventivní činnost. Je pravdou, že mnohé vznikající společenské problémy jsou zpočátku latentní a řešeny jsou až v době, kdy je již zpravidla pozdě. V této souvislosti je velmi důležitá, ba přímo rozhodující role státu a jeho vedoucích představitelů, jako organizátora boje proti šířícím se sociálně patologickým jevům. V rámci transformace české společnosti po roce 1989 je patrný postupný proces omezování role státní regulace v nejrůznějších oblastech. Tento liberalizační proces přináší však mnohé negativní jevy, na jejichž řešení není naše společnost připravena. Jiné negativní (sociálně patologické jevy) mají charakter globální a je nezbytné hledat způsoby jejich řešení ve spolupráci na mezinárodní úrovni.

Sociálně patologické jevy a jednání s nimi spojené se zákonitě vyskytují v každé společnosti na světě. Existují v zásadě tři přístupy, kterými lze reagovat.

Prvním z nich je striktní zákaz a tvrdý postih při jejich výskytu. Jako příklad tohoto přístupu lze uvést v některých zemích zakázaný rozvod či prostituci. Dalším typickým příkladem uvedeného přístupu budiž prohibice v USA ve 30. letech 20. století, kdy úpravou ústavy USA byl stanoven zákaz výroby, distribuce a prodeje destilátů vína a piva. Navzdory uvedené zákonné regulaci požívání alkoholu pokračovalo, rozšířily se ilegální bary a výrobní destilátů, což v konečném důsledku znamenalo to, že byl nakonec zmíněný dodatek ústavy zrušen.

Jestliže je připuštěna určitá míra společenské tolerance některému ze sociálně patologických jevů, pak dalším možným přístupem je vyvinutí úsilí, zaměřeném ve snaze takovými nežádoucími jevy předcházet, tedy vytváření preventivních opatření.

Žádná, byť sebelépe organizovaná a vysoce efektivní prevence však nemůže zcela zamezit vzniku sociálně patologických jevů. Za této situace je pak příhodným řešením třetí přístup, který je zaměřen na nápravu, léčení a zmírňování důsledků uvedených škodlivých jevů, přičemž některá řešení třetího přístupu mají represivní povahu.

Závěr

Ve své bakalářské práci jsem byl veden snahou dotknout se mnoha témat, která se při rozboru moderních médií nabízejí. Hned na počátku mé bakalářské práce jsem se snažil charakterizovat současný celosvětový vývoj a popsat příčiny společenských problémů, které se vztahují k tématu mé práce. Snažil jsem se, v rámci možností a rozsahu bakalářské práce, popsat jednotlivá média a zamyslet se nad jejich vztahem ke společnosti obecně a poukázat na jejich působení na člověka. Cílem mé práce není podrobný a vyčerpávající popis jednoho média, ale spíše snaha o zachycení mnoha nejrůznějších souvislostí, jakými jsou například vztah člověka a médií, souvislost mezi médii a vznikem sociálně patologických jevů a mnohé další. Specifickým problémem je bezpochyby působení médií na mladou generaci. Pokud jsem věnoval pozornost vlivu médií na mládež, činil jsem tak proto, že nastupující mladá generace je předzvěstí vývoje budoucího. Je nesmírně důležité, aby mládeži byly předkládány kladné a pozitivní duchovní i materiální hodnoty tak, aby se mladí lidé dokázali poučit z chyb předchozích generací, uměli zachovávat pevné, společensky žádoucí postoje a nebyli lehce ovlivnitelní a manipulovatelní. Tyto požadavky nabývají v poslední době, plně protikladů, zvláště na důležitosti.

V praktické části své práce jsem na několika případových studiích poukázal na možné sociálně patologické působení médií. V závěru jsem se pokusil o nástin řešení sociálně patologických jevů a možností jejich prevence.

Seznam použité literatury a internetových zdrojů:

- 1) DUBSKÝ, J., *Sociologie médií a veřejného mínění*. Vyd. 1. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2006. ISBN 80-7251-234-X.
- 2) GOLDSMITH, Jack L., *Kdo řídí internet?*, Vyd. 1. Praha: Dokořán: Argo, 2008.
ISBN 978-80-7363-184-0.
- 3) HALLIN, Daniel C., *Systémy médií v postmoderním světě*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008.
ISBN-978-80-7367-377-2.
- 4) KRAUS, B., HRONCOVÁ J. a kol., *Sociální patologie*, Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007. ISBN 978-80-7041-896-3.
- 5) MÜHLPACHR, P., *Problémy současné společnosti*, Vyd. 1. Brno: IMS, 2004.
ISBN neuvedeno.
- 6) MÜHLPACHR, P., *Sociopatologie*, Brno: Masarykova univerzita, 2008.
ISBN 978-80-210-4550-7.
- 7) NEŠPOR, K., *Návykové chování a závislost*. Praha: Portál, 2008.
ISBN 80-7178-432-X.
- 8) NEŠPOR, K., *Jak zlepšit sebeovládání*. Ústí nad Orlicí: OFTIS, 2007.
ISBN 978-80-86845-67-8.
- 9) PETRUSEK, M., *Společnosti pozdní doby*. Vyd.1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2006. ISBN 80-86429-63-6.
- 10) SAK, P., *Proměny české mládeže*, Vyd. 1. Praha: Petrklíč, 2000.
ISBN 80-7229-042-8.
- 11) SUNN, F., *Internet, šelma z Apokalypsy?*, Bratislava: Eugenika, 2003.
ISBN 80-89115-10-1.
- 12) VLASTNÍK, J., *Televizní násilí a zákon*. Olomouc: Votobia, 2005.
ISBN 80-7220- 245-6.

13) ŽANTOVSKÝ, P., *Hovory o médiích*. Olomouc: Votobia, 2006.

ISBN 80-7220-266-9.

14) časopis *Kriminalistický sborník*, č. 5/2008. Praha: Kriminalistický ústav Policie ČR, 2008.

On-line zdroje:

- 1) www.ahaonline.cz, [on-line], [cit: 2009-01-07], dostupný z WWW:
<http://www.ahaonline.cz/cz/spolecnost/33163/sebevrazda-karla-svobody-tohle-kriminalka-tajila-v-kapse-mrtvoly-nasli-podivny-vzkaz-se-jmenem-karel-gott>
- 2) www.ambroz.org, [on-line,] [cit: 2007-01-09] dostupný z WWW:
http://www.ambroz.org/461484_clanek.php
- 3) www.Fotbal.Sport.cz, [on-line], [cit: 2008-12-25] dostupný z WWW:
<http://fotbal.sport.cz/fotbal/ostatni/142194-vyleceny-petrzela-citim-se-zase-svobodny.html>
- 4) www.ihned.cz, [on-line], [cit: 2008-12-12], dostupný z WWW:
http://ekonomika.ihned.cz/c4-10076490-31619200-001000_d-francouzsti-poslanci-schvalili-zruseni-reklamy-ve-verejnopravni-televizni
- 5) www.novinky.cz, [on-line], [cit: 2005-10-18] dostupný z WWW:
<http://www.novinky.cz/internet-a-pc/67597-cinane-chorobne-zavisli-na-internetu-se-snazilecit.html>
- 6) www.pribehy.bloguje.cz, [on-line], [cit: 2008-03-15] dostupný z WWW:
<http://pribehy.bloguje.cz/668032-vliv-televizni-reklamy-na-cloveka.php>
- 7) www.relaxuj.cz, [on-line], [cit: 2008-02-15] dostupný z WWW:
http://www.relaxuj.cz/art_doc-CB9B35817A8F50BEC12573ED00748D4C.html
- 8) www.cs.wikipedia.org, [on line], [cit: 2009-02-25], dostupný z WWW:
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Reklama>

Anotace

Jméno a příjmení: Radim Matoušek

Škola: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Institut mezioborových studií Brno

Vedoucí práce: JUDr. Miroslava Kejdová, CSc.

Rok obhajoby: 2009

Název práce: Úloha médií při řešení sociálně patologických jevů.

Název v angličtině: The role of media in the resolution of the social pathology phenomena.

Anotace práce: Bakalářská práce se zabývá problematikou sociálně patologických jevů v souvislosti s působením médií. V teoretické části popisuje jednotlivá média a jejich dopad na člověka. V praktické části jsem na třech příkladech ukázal možné sociálně patologické dopady médií na člověka.

Klíčová slova: hráčství, média, patologie, společnost, televize, závislost.

Anotace práce v angličtině: The bachelor work deals with the tissue of social pathology phenomena in context of incidence of media. In teoretical part describes particular media and their affect on human being. In practical part I showed possibly sociably-pathological affects on men in three examples.

Klíčová slova v angličtině: gambling, media, pathology, society, television, dependence.

Rozsah práce: 45 stran

Jazyk práce: český